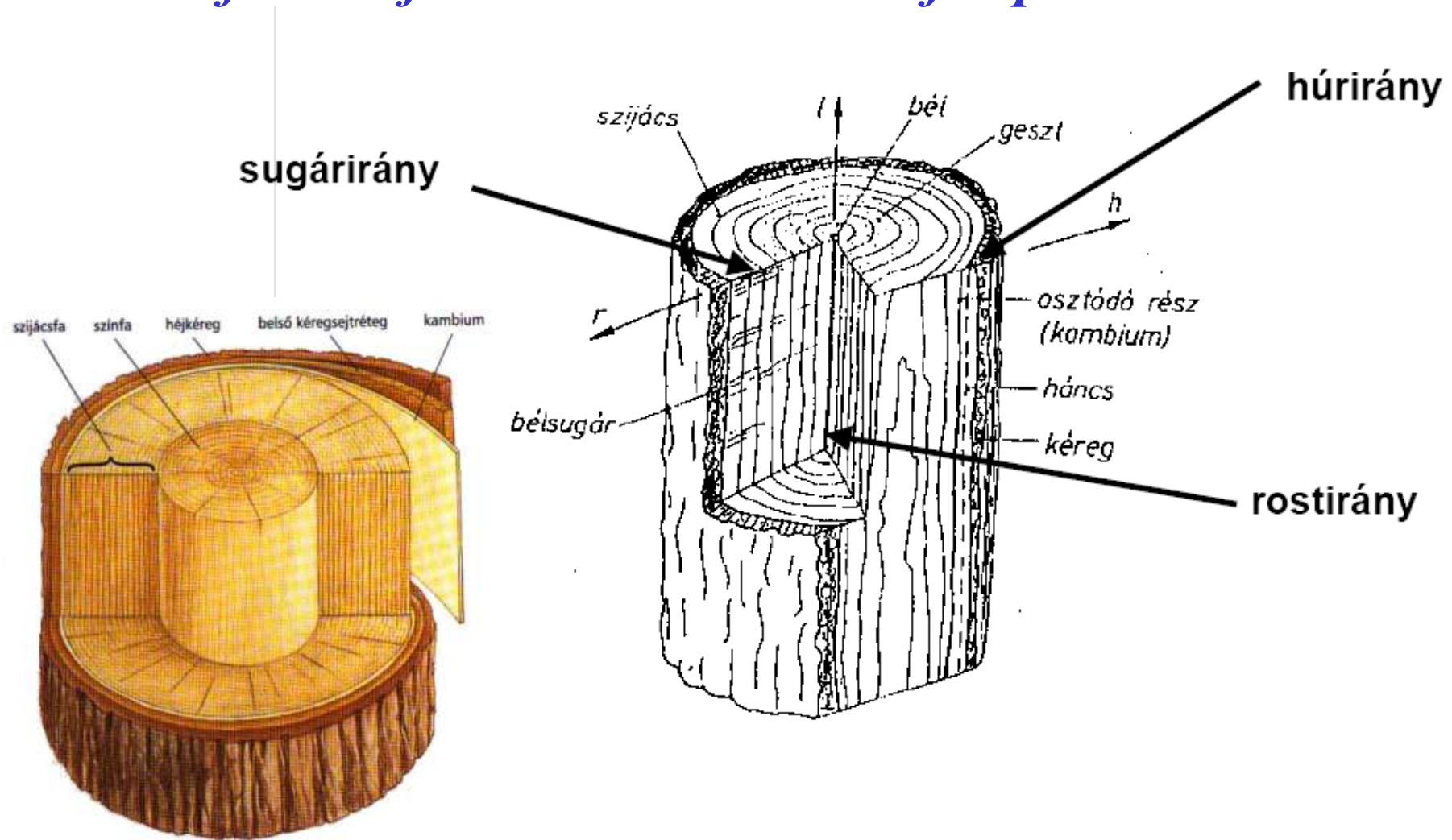

FASZERKEZETEK JELLEMZŐI

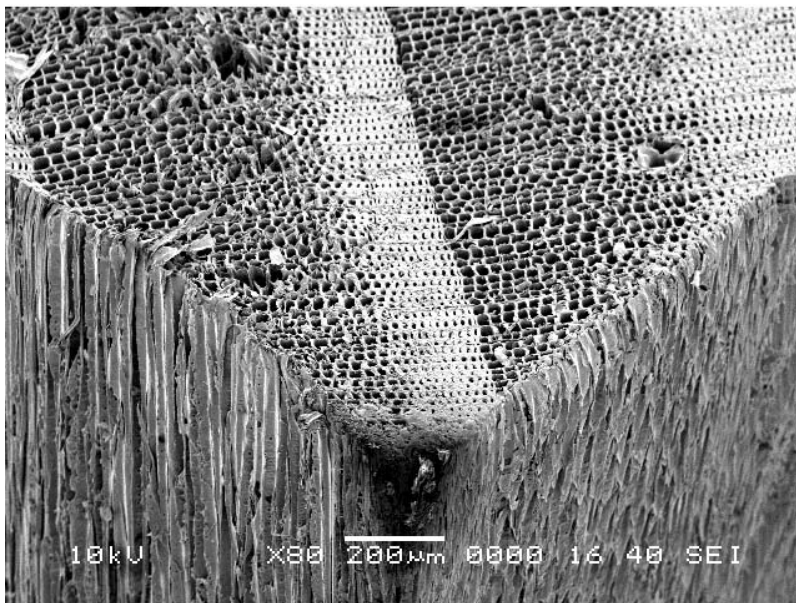
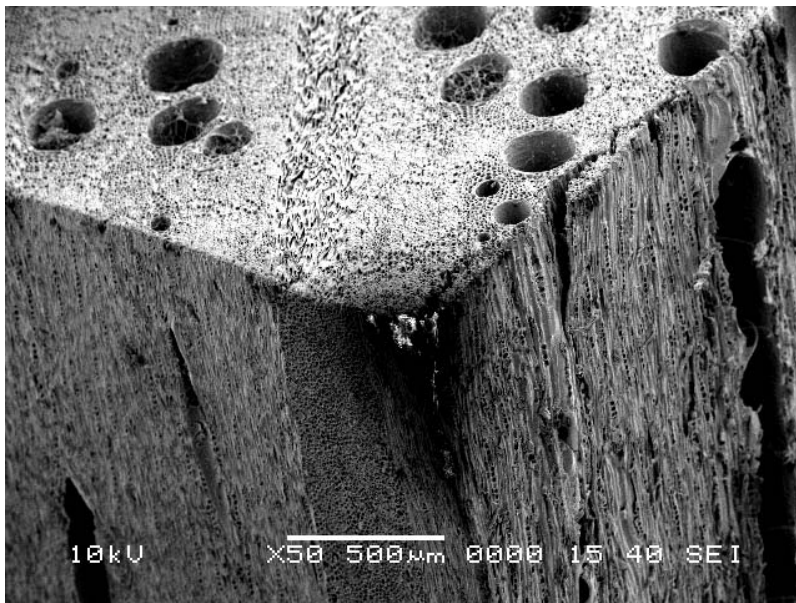
Bevezetés

1. előadás

A fatörzs jellemző metszetei és felépítése

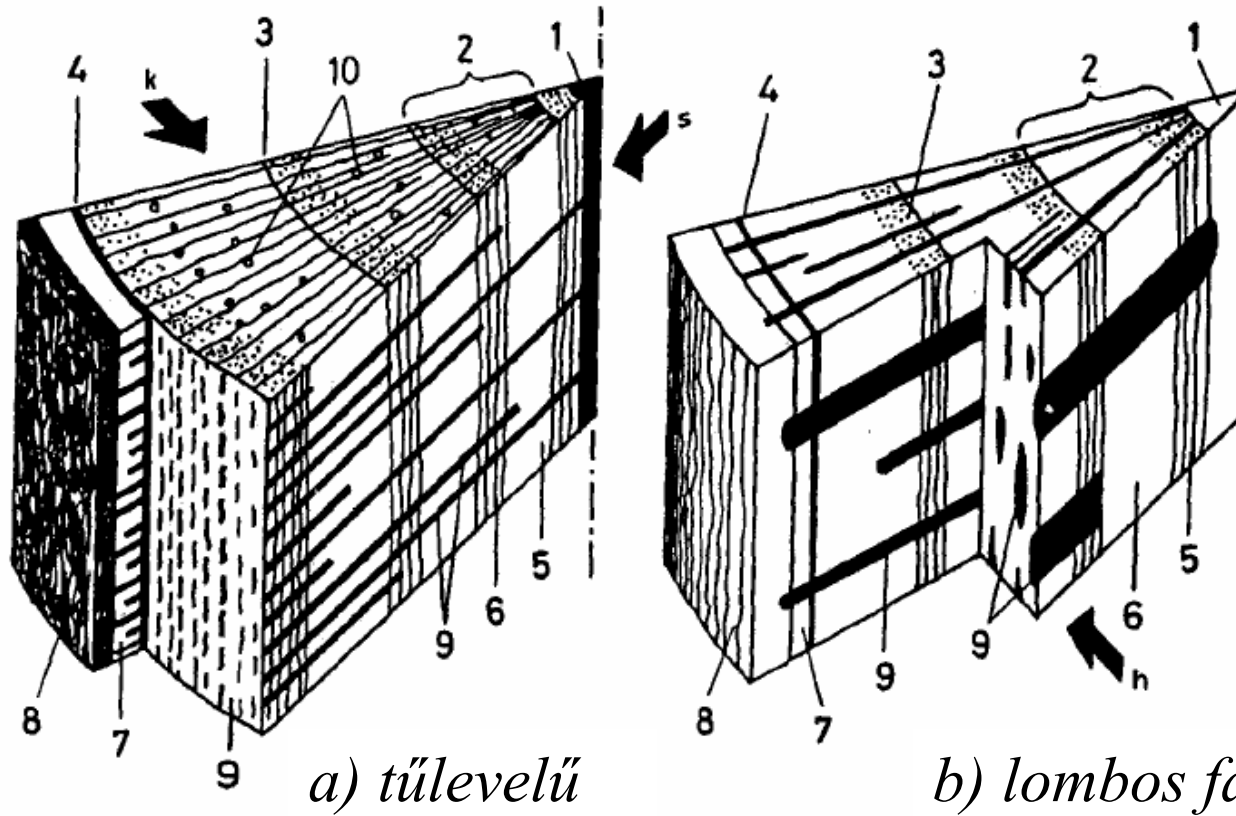
A különböző ún. anatómiai irányokban eltérő felépítés a tulajdonságokban is megmutatkozik. Ezért meg kell különböztetni a rostirányú(l), sugárirányú(r) és húrirányú(t) tulajdonságokat.

Tiszafa
szíjács (világos)
geszt (sötét)

Lombos és tűlevelű fa mikroszkópos képe.
középen az évgűrűhatár, az edények, a tracheidák

Ék alakú mintahasábok

k) keresztmetszet

s) sugárirányú metszet

h) húrirányú metszet

1 bél; 2 évgűrű; 3 évgűrű határ; 4 kambium;
7 háncs; 8 kéreg; 9 bélsugár; 10 gyantajárat

5 tavaszi pászta; 6 őszi pászta;

fánál az évgűrű tavaszi képződménye, mely vékony falu, nagy átmérőjű sejtjeivel és világos színével a legtöbb fánál a keskenyebb, sűrűbb és sötétebb őszi pásztától elüt.

A fa kémiai felépítése. A fa kémiai elemekből, vegyületekből épül fel. Felépítésében a nagyszámú és sokféle elem közül, döntő mértékben a nemfémes elemek: a szén, az oxigén és a hidrogén vesz részt, bár a nitrogén, a foszfor és a kén anyagcsere-folyamatok szempontjából - kis mennyiségük ellenére is - ugyancsak fontosak.

szén	50,0%
oxigén	43,0%
hidrogén	6,1%
nitrogén	0,2%
egyéb ásványi alkotóelemek	0,7%

A fát alkotó *vegyületek* három csoportba sorolhatók, ezek:

- **poliszacharidok**,   - **lignin**   - **kísérő anyagok**.

poliszacharidok egyszerű cukorból és ezek származékaiból felépített óriásmolekulájú szénhidrátok (cellulóz, keményítő)

cellulóz a fa szilárd vázát, a sejtfalat alkotó szerves vegyület.

lignin a fa szöveteinek elfásodását előidéző, bonyolult összetételű szerves vegyület. A különféle fafajok lignintartalma igen különböző.

kísérőanyagok (pl. éterikus olajok, zsírok, gyanta, csersav, festékanyagok)

Fafajták Magyarországon

a) Tülevelű fák

Lucfenyő Erdeifenyő Gesztfa Jegenyefenyő Vörösfenyő Feketefenyő

b) Lombos fák

Lágy lombos fák

Óriásnyár Korai nyár Kései nyár

Kemény lombos fák

Tölgyek (kocsányos tölgy, kocsánytalan tölgy)

Akác Magaskőrös Bükk

A tülevelű fák fejlődéstörténetileg lényegesen idősebbek a lombos fáknál. Jellemzőségeik: örökzöld levelek, hosszú, egyenes törzs, kevésbé elvékonyodó lombkorona. Felépítésük is lényegesen egyszerűbb.

A lombos fák a növényvilág legfejlettebb törzséhez tartoznak. Jellemzőségeik: lombjaikat ősszel elhullajtják, általában magasak, nem egyenletes növéseik, ágkoronájuk nagy és nagyszámú ággöcs található rajtuk. Testszerkezetük, szöveti felépítésük sokkal differenciáltabb, mint a fenyőféléké.

Lucfenyő

1 cm

Vörösfenyő

Nyárfa

Bükkfa

A faanyagok hibái

A faanyagok hibái a fák növekedése során bekövetkezett szöveti rendellenességekből, a kitermelés, a szállítás és a további feldolgozás folyamán szerzett károsodásból származnak; jelentősek továbbá a biológiai károsítók okozta hibák, amelyeket a faanyag betegségeinek is szokás nevezni.

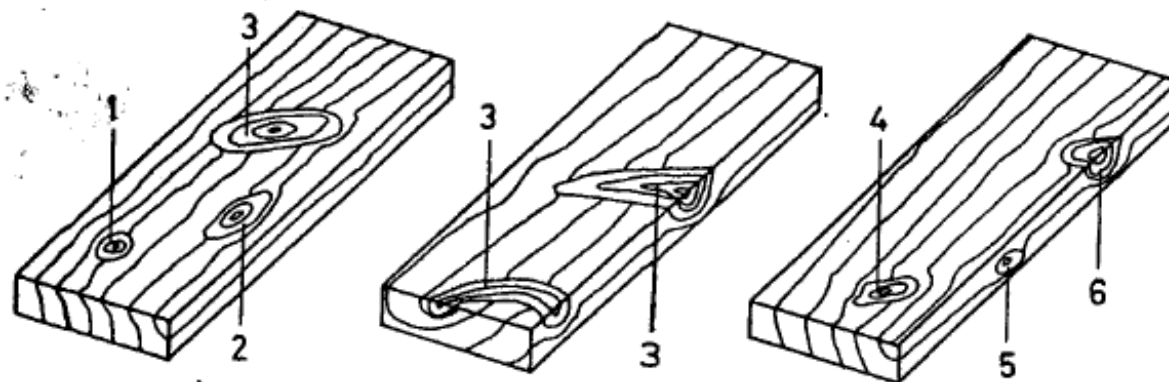
rendellenes növésből származó fahibák

sudárlóság (vékonyodás) - a fatörzs átmérőjének csökkenése a csúcs felé

görbeség - a törzs görbe növése - lehet síkgörbe és térgörbe.

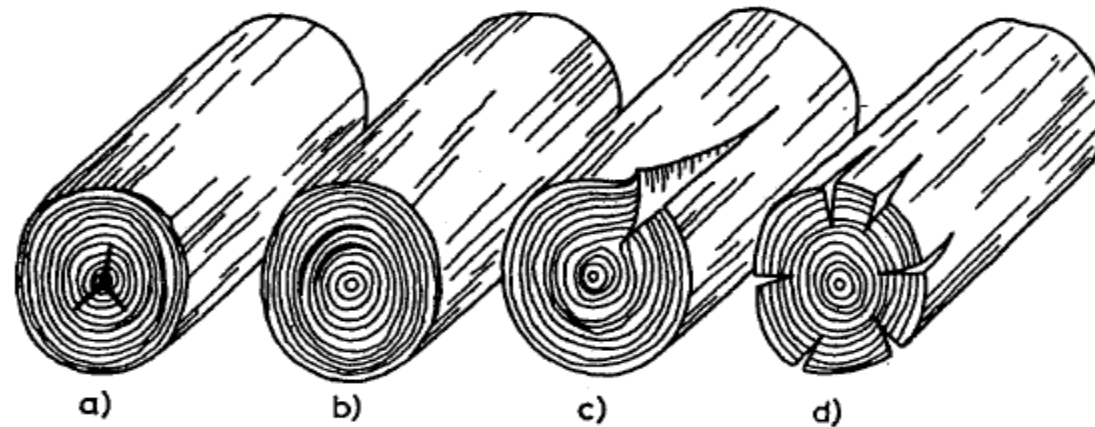
villás növés - a törzs egy vezérága helyett kettő vagy több fejlődik

a) Göcsök

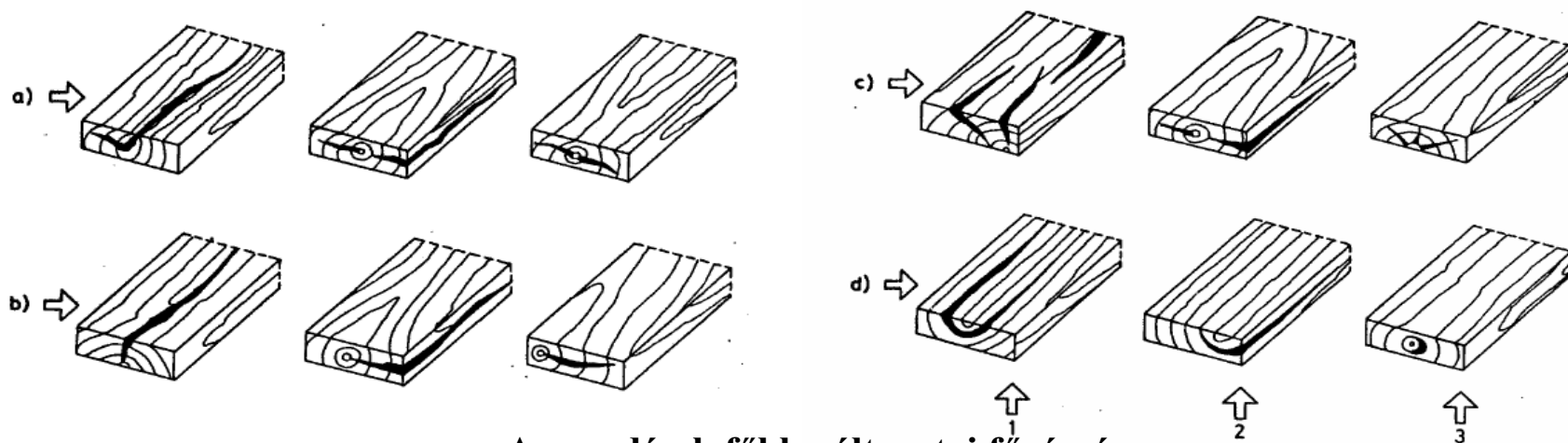

b) Repedések

Különféle repedések hengeres fán

a) bél- vagy sugárirányú repedés; b) gyűrűs repedés; c) fagyrepedés; d) száradási repedés

A repedések főbb változatai fűrészárun

a) sugárirányú repedés; b) fagyrepedés; c) száradási repedés; d) gyűrűs repedés

A fa építőipari alkalmazása

A fa a használati eszközök és az építés ősi anyaga.

A II. világháború után veszít jelentőségéből.

Újbóli térnyerése az ökológikus mozgalomhoz köthető.

Alkalmazási területei:

= ácsmunkák során teherhordó szerkezetek: cölöpalapok, oszlopok, gerendák, falak, födémek, lépcsők, fedélszerkezetek,

= asztalosmunkák keretében: nyílászárók, faburkolatok,

= padlóburkolatként: fapadlók, parketták,

= építési segédszerkezetek körében: munkaállványok, alátámasztó és mintaállványzatok, zsaluzatok készítésére.

Előnyös tulajdonságai:

- könnyen, egyszerű eszközökkel megmunkálható,
- megfelelő beépítés és védelem esetén tartós,
- súlya kicsi, szilárdsági tulajdonságai kedvezők,
- hőszigetelő és hőtároló képessége jó, hőtágulása kicsi,
- esztétikus,
- természetes anyagként kedvező környezetet teremt használóinak.

Hátrányos tulajdonságai:

- a faszerkezet élettartama során mindvégig „dolgozik”, a levegő nedvességváltozását követve zsugorodik, illetve duzzad, ami látható deformációkban mutatkozik meg,
- biotikus (gomba- és rovar-) kártevők támadják,
- kevésbé tűzálló, gyúlékony anyag.

Fa fűrészárúk

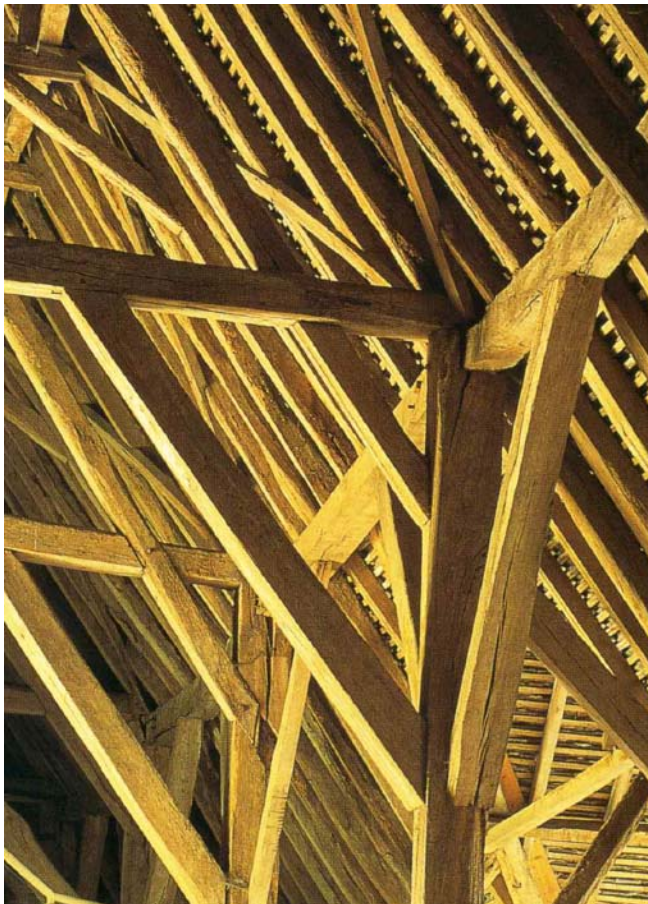
Megnevezés	Méret (b/h)
Léc [mm/mm]	24/24, 24/38, 24/48, 28/38, 28/48, 38/38, 38/48
Élfa [cm/cm]	10/12, 10/15, 12/12, 12/15, 12/17
Gerenda [cm/cm]	15/15, 15/17, 15/20, 17/17, 17/20, 20/20, 25/25
L = 3 m ÷ 6 m (25 cm-es lépcsőkben)	

Megnevezés	Vastagság (h [mm])		Szélesség (b [cm]) (1 cm-es lépcsőkben)
	szabványos	társméret	
Deszka	12	13	6 ÷ 32
	16	-	8 ÷ 32
	18	19, 20	8 ÷ 32
	22	-	8 ÷ 32
	24	25	8 ÷ 32
	28	30	10 ÷ 32
	33	32	10 ÷ 32
	38	40	10 ÷ 32
Palló	45	-	10 ÷ 32
	48	50	12 ÷ 32
	60	63	12 ÷ 32
	75	76, 78, 80	12 ÷ 32
	100	96, 98	12 ÷ 32

Alkalmazási példák

Hagyományos építészetben

fedélszékek

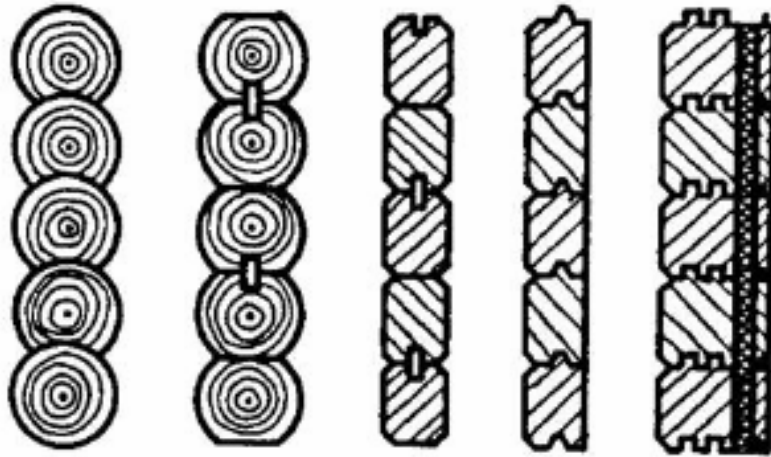

Oszlop, gerenda, földém, padló

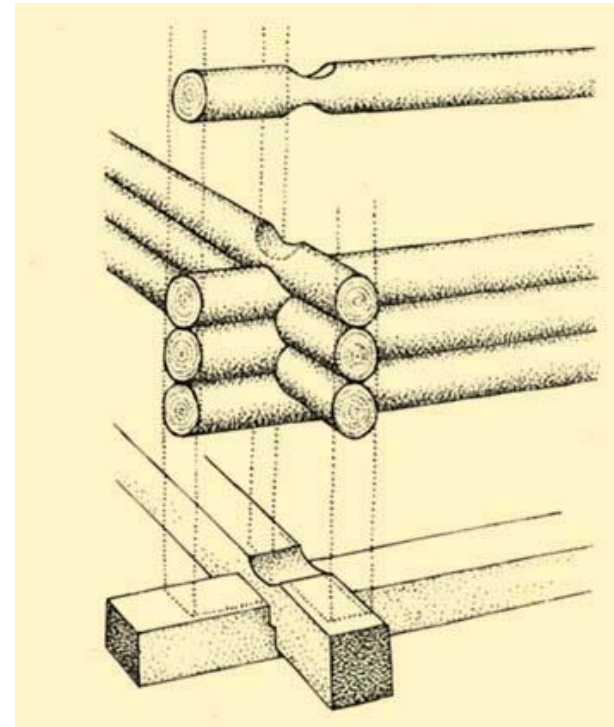

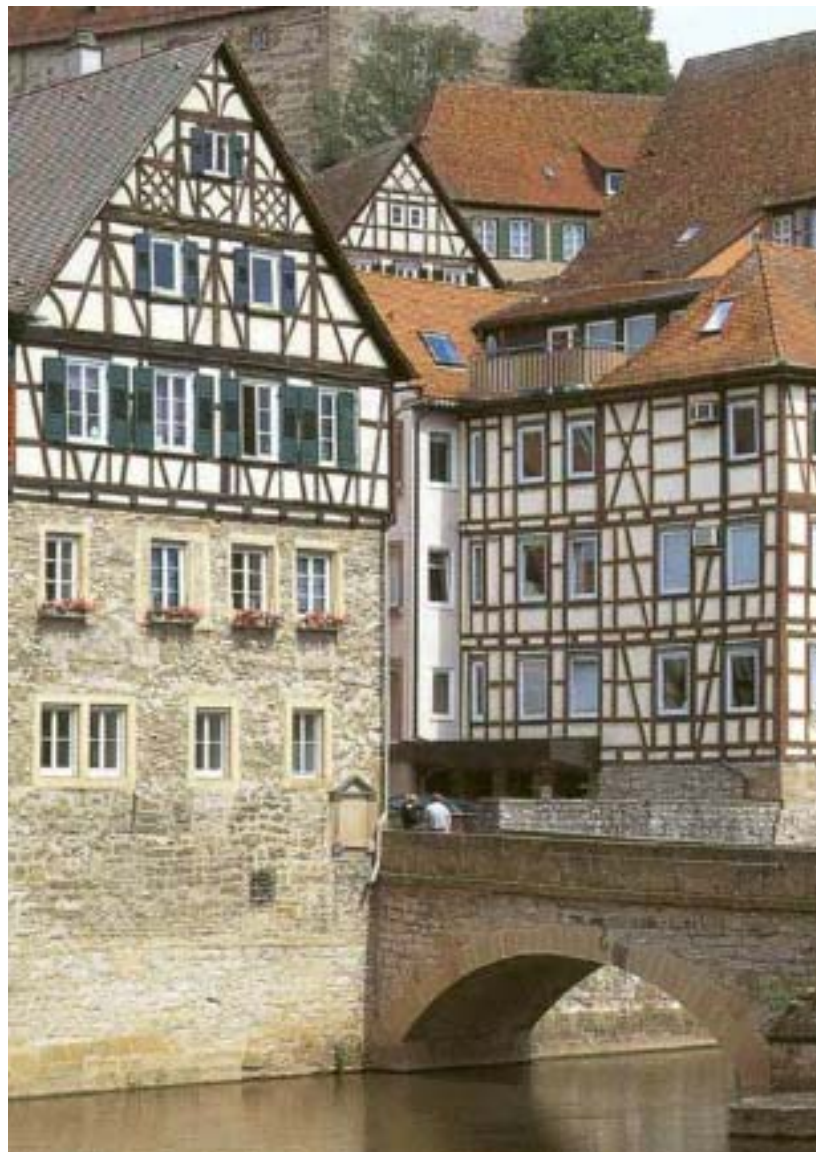
boronafalak

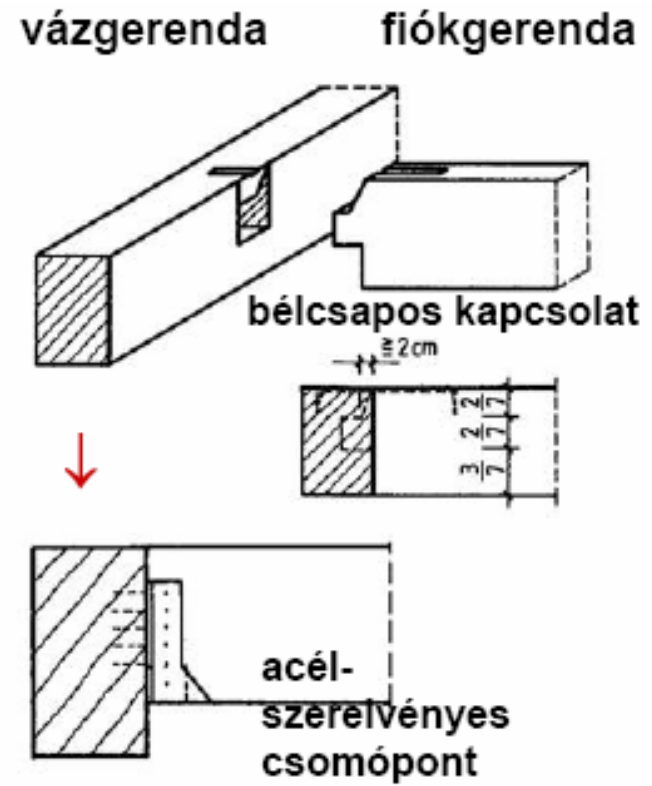
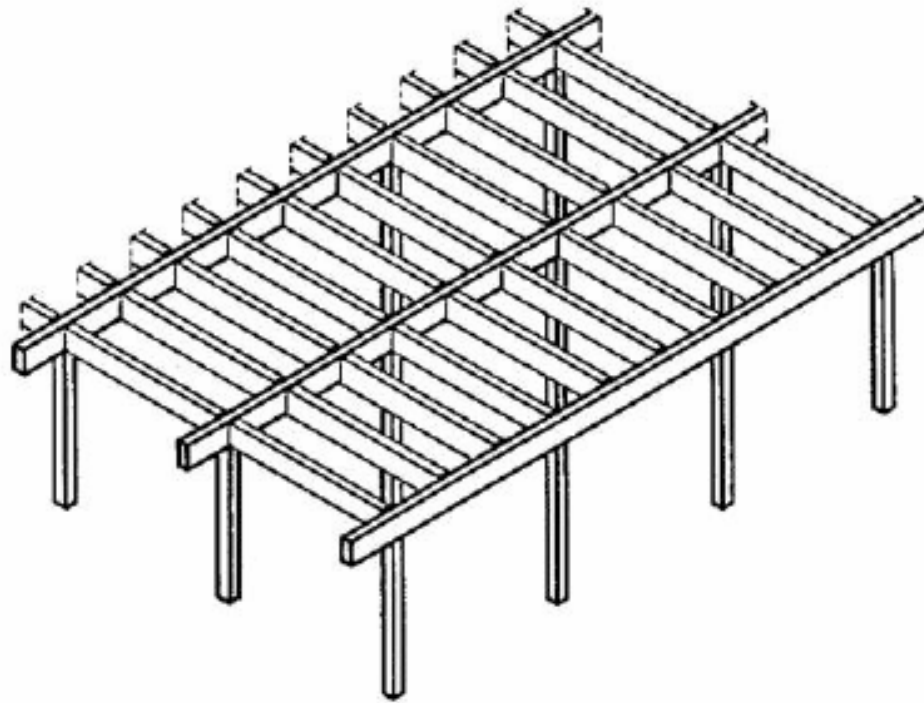
szálfából, gerendákból épített fal. Lényeges sajátossága, hogy a fal meghatározó elemei vízszintesen egymásra helyezve fekszenek, oldal-, ill. hosszirányú elmozdulás ellen a szomszédos gerendák csapolásaikkal egymást biztosítják.

fiókmű

Modern faváz

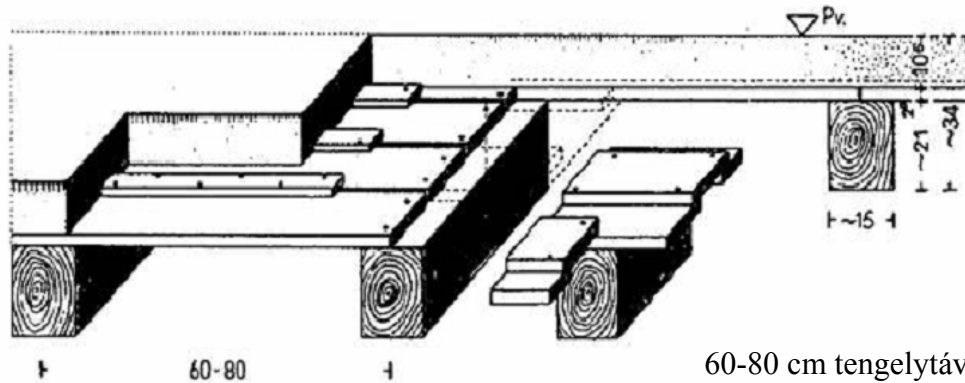

azonos síkban csatlakozó szerkezeti elemekkel,
mérnöki jellegű csomópontok, acél szerelvényekkel.

fafödémek

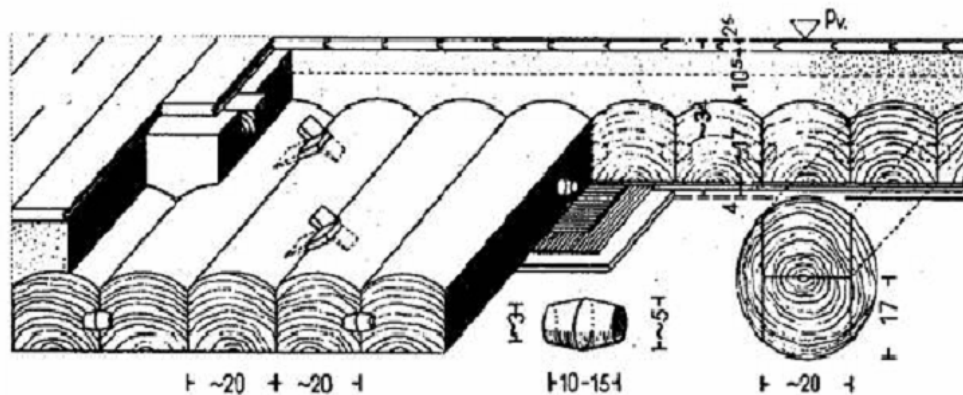
a.) pór-födém

60-80 cm tengelytávra elhelyezett és alulról látszó fagerendák felső síkjára deszkázatot szegeznek, melynek csatlakozási éleit hézagléccel zárják le. Erre agyagtapasztás készült, ami egyaránt szolgálta a hő- és tűzvédelmet, valamint a terménytárolásra alkalmas sík felületet.

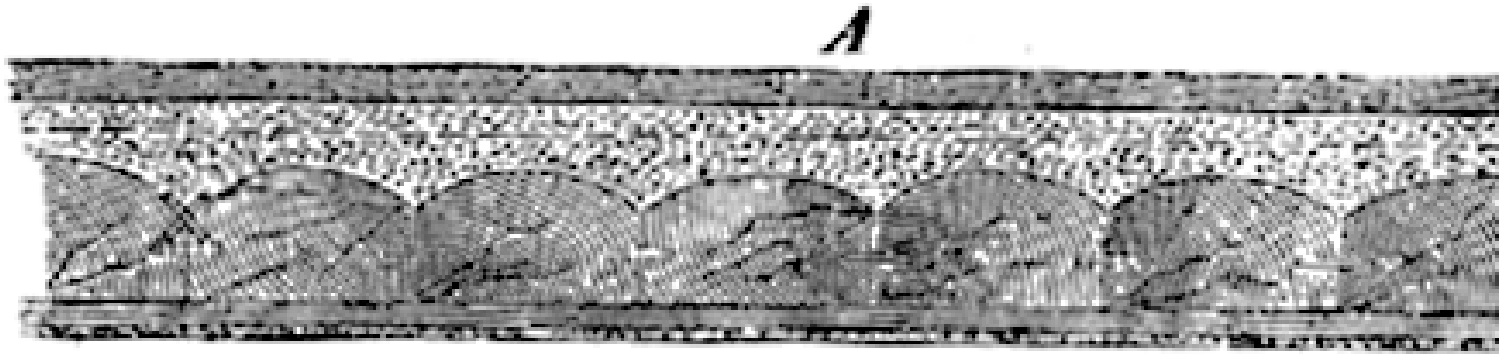
b.) csapos gerendafödém

Gömbfából kialakított gerendák közvetlenül egymás mellé sorolva, és facsapokkal, faékekkel együttdolgozóvá téve

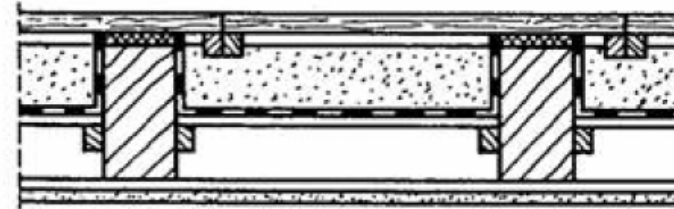
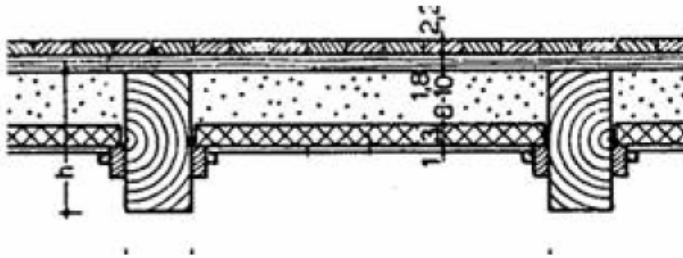

csapos gerendafödém

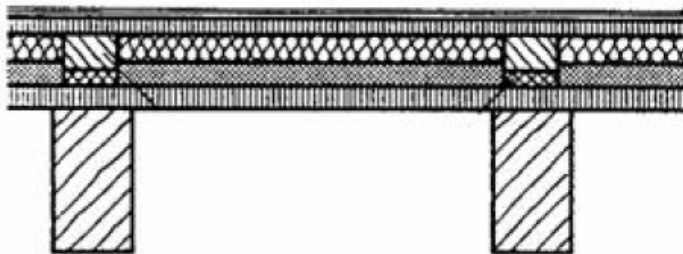

Modern fafödémek

Födémgerendákra merőleges metszetek

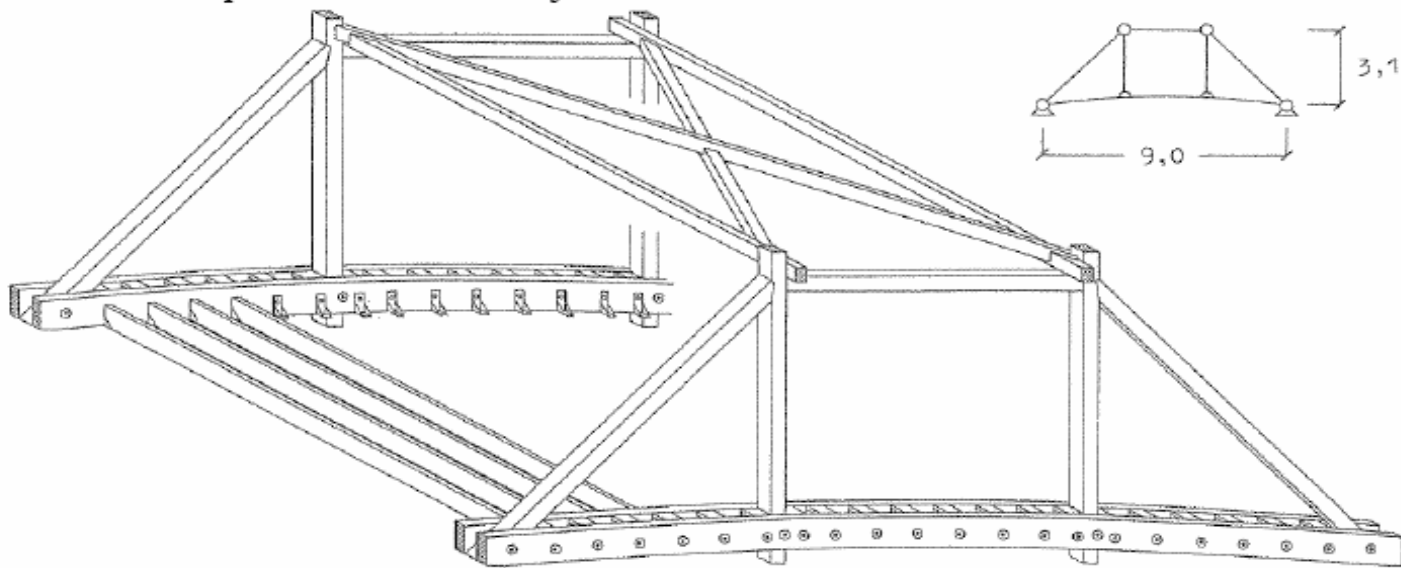
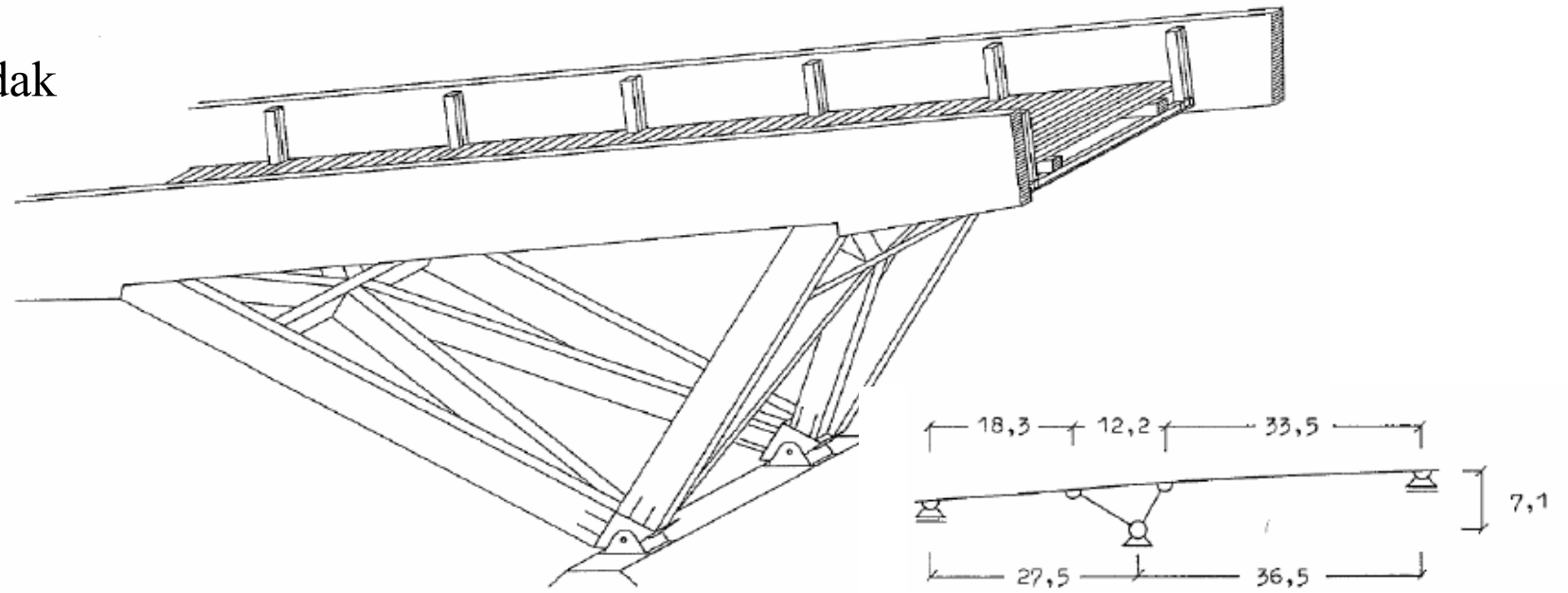
látszó gerendás födémek

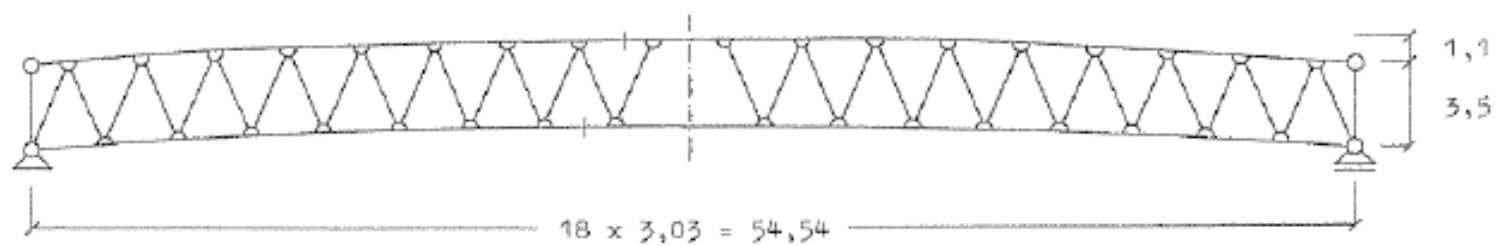
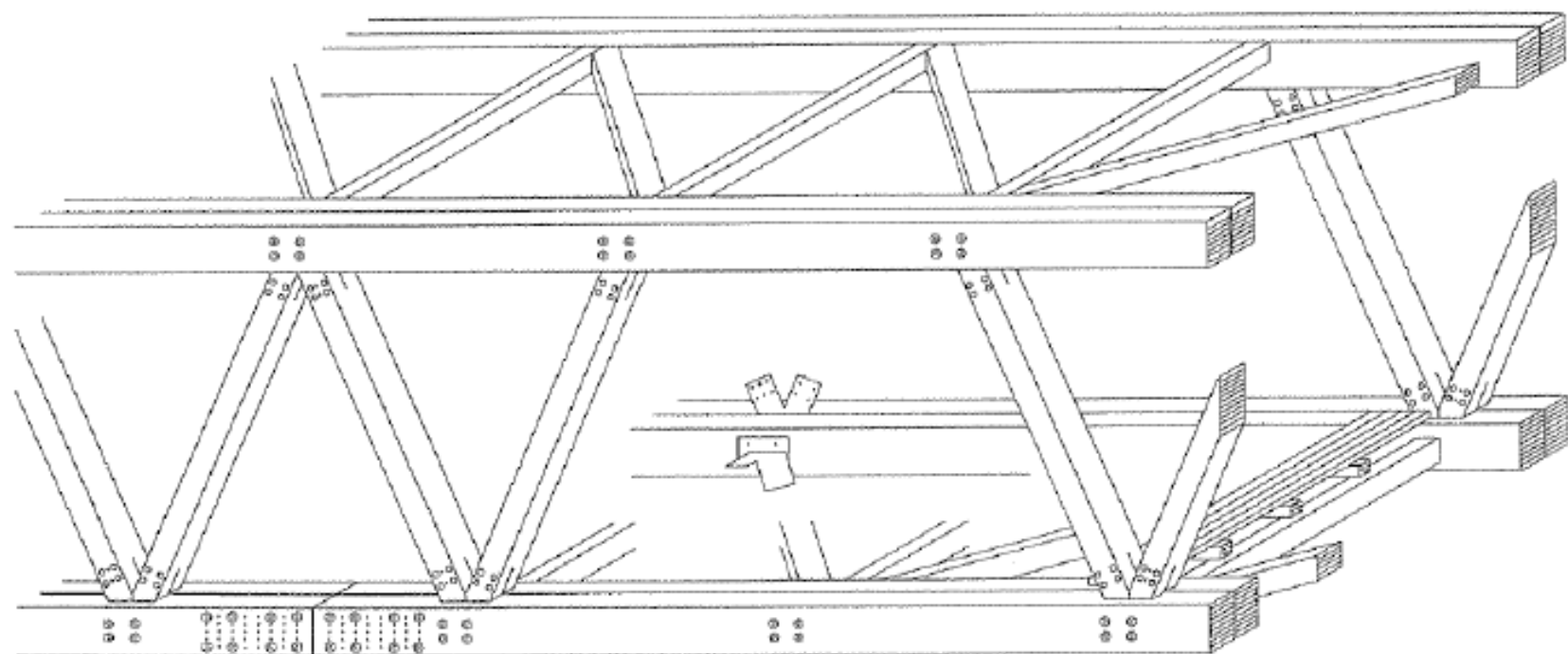

rejtett gerendás födémek

Fahidak

Hagyományos fakötések I.

A fakötések a rudak erőátadó összekapcsolását szolgálják.

A főbb típusok:

- lapolások: gerendák toldására, azonos síkban fekvő, egymást keresztező gerendák összekapcsolására (párhuzamos, ferde, fogas, ékelt, kereszt, vég- és saroklapolás);
- rovások: egymáson elhelyezkedő szelvények rögzítésére (átlós, feles, fecskefarkú és sarokrovás);
- beeresztések: függőleges vagy ferde rúdelemek vízszintesekhez való csatlakoztatására (merőleges, ferde, kettős ferde beeresztés);
- csapolások: vízszintes és függőleges, vagy ferde elemek elmozdulást megakadályozó kapcsolata (egyenes csap, bélcsap, ollóscsap oszlopok toldására);
- csapos beeresztés: a csapkötés és a beeresztés kombinációja, vízszintes és ferde rúdelemek csatlakoztatására (egyszeres, kétszeres ferdecsapos beeresztés);

Hagyományos fakötések II.

- horgolások: vízszintes gerendákra ráülő ferde elemek kötésére (egyszerű, fészkes horgolás);
- szélesítés: egy síkban fekvő deszkák, pallók összekapcsolására (tompá és ékes illesztés, hornyos és árokeresztékes kötés, léccsapos szélesítő kötés);
- toldások: vízszintes, ferde és függőleges elemek összekapcsolására

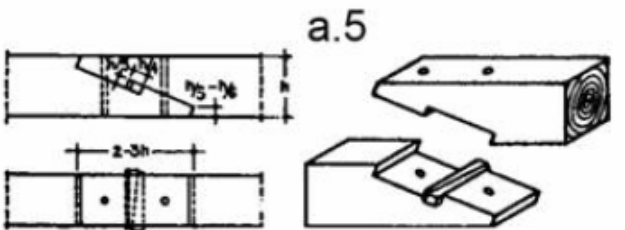
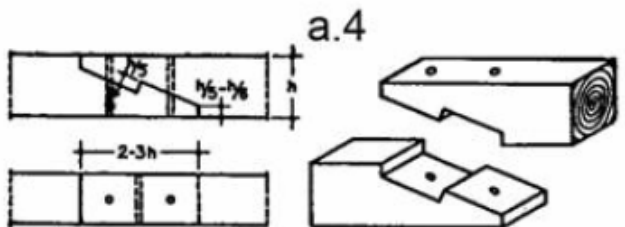
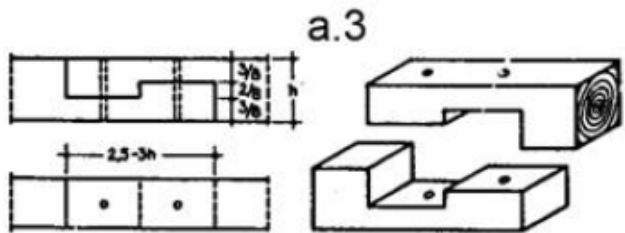
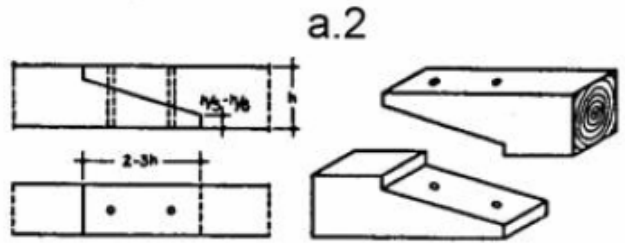
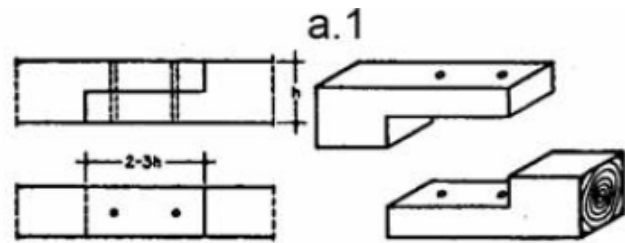
Az ácsjellegű kötések hátrányos tulajdonságai:

- jelentős keresztmetszet-gyengítést okoznak az elemeken,
- acélműanyagú kiegészítő és kötőelemekre van szükség,
- az erőjáték nem tiszta, erőtanilag csak erős közelítéssel méretezhető,
- fa- és munkapazarló.

A korszerűsítés elsősorban e hátrányok kiküszöbölése érdekében indult el, így születtek meg a **mérnöki jellegű kötések**.

Hagyományos fakötések III.

Lapolások (gerenda toldására)

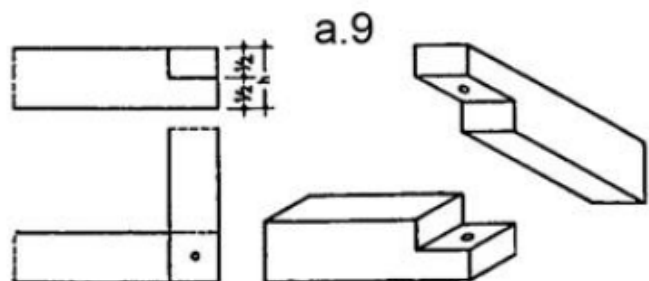
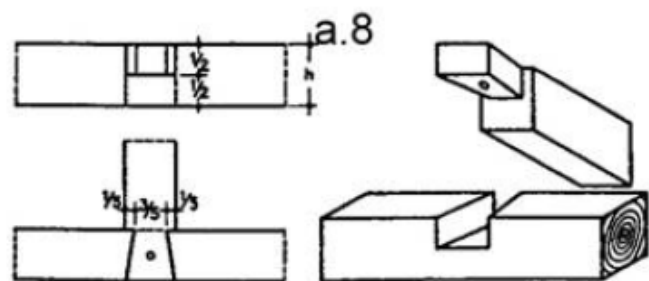
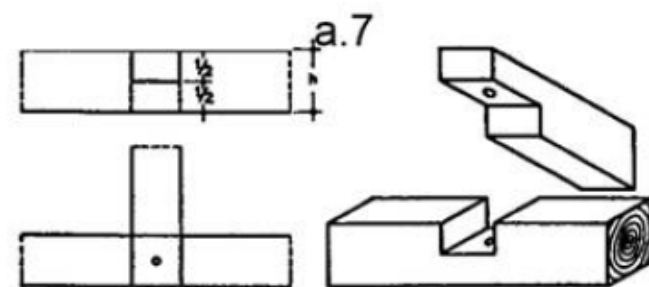
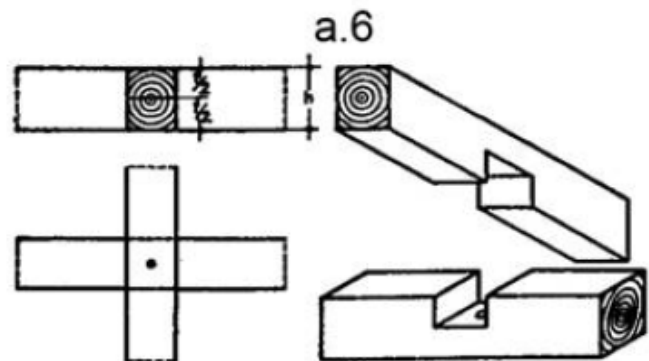
a.1: párhuzamos,

a.2: ferde,

a.3: párhuzamos fogas,

a.4: ferde fogas,

a.5: ékelt fogas

Lapolások

(azonos síkban fekvő,
kereszteződő gerendák
összekapcsolására)

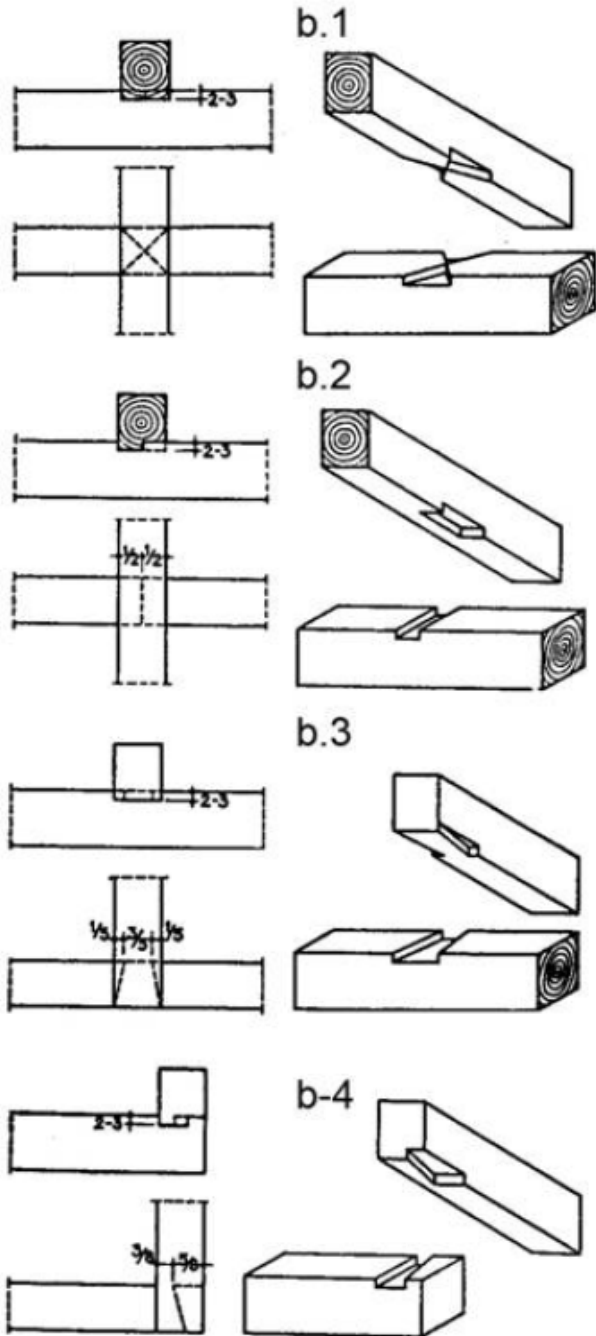
a.6: keresztlapolás,

a.7: véglapolás,

a.8: fecskefarkas véglapolás,

a.9: saroklapolás.

Rovások:

egymáson elhelyezkedő szelvények rögzítésére

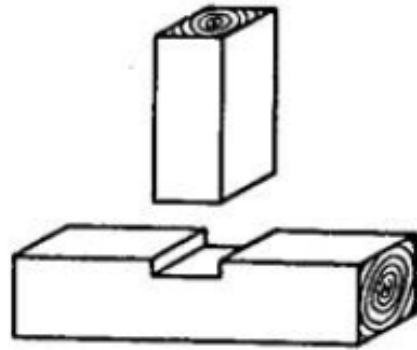
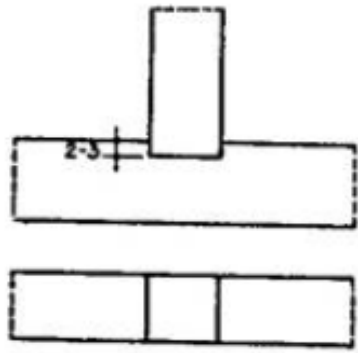
b.1: átlós,

b.2: feles,

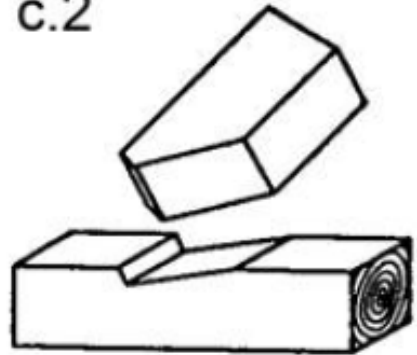
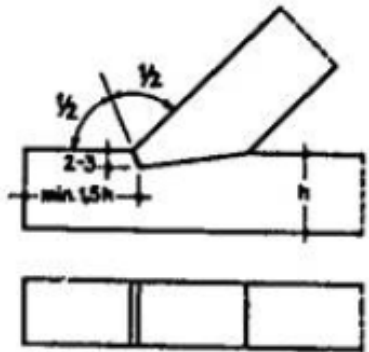
b.3: fecskéfarkú,

b.4: sarokrovás.

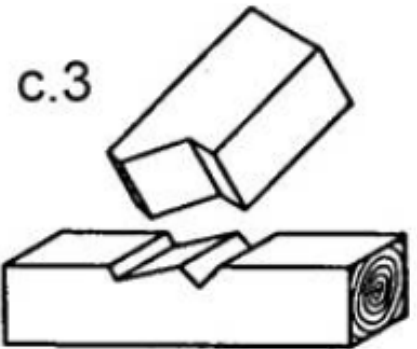
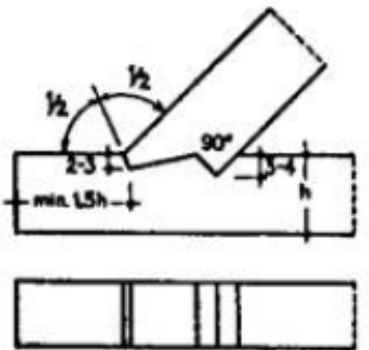
c.1

c.2

c.3

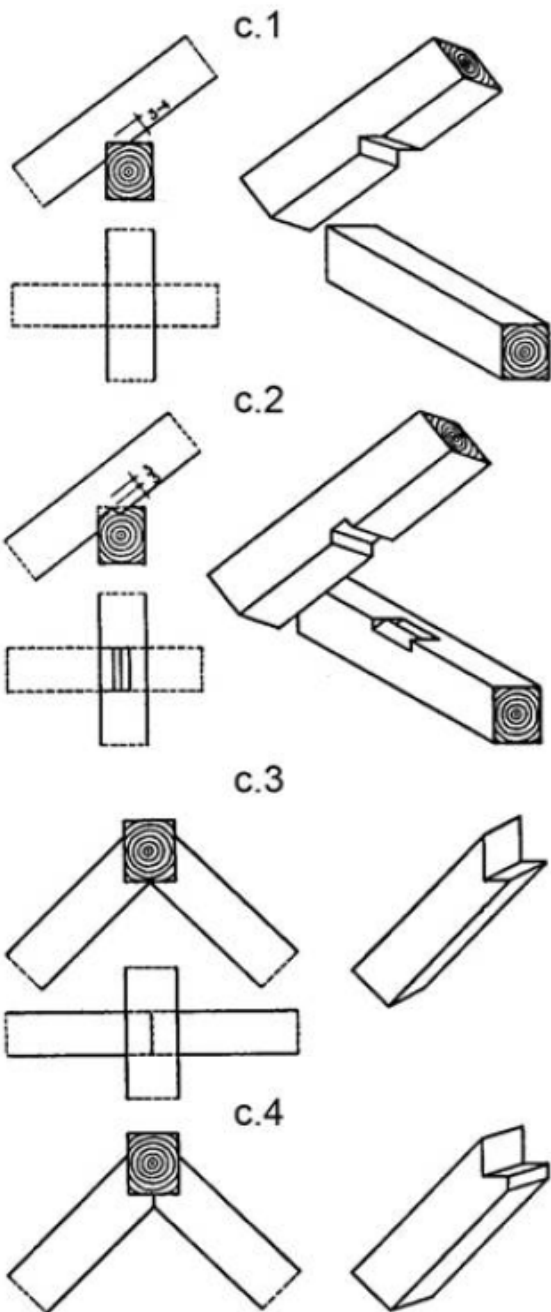
Beeresztések:

függőleges vagy ferde rúdelemek
vízszintesekhez kapcsolására

c.1: merőleges,

c.2: egyszeres ferde,

c.3: kettős ferde

Horgolások:

Vízszintes gerendákra ráülő ferde rudak kapcsolására

c.1: egyszerű,

c.2: fészkes,

c.3: gerincszelemen és szarufák,

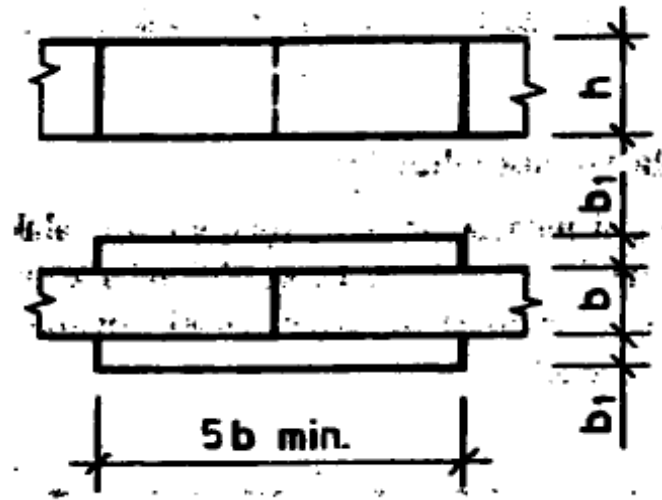
c.4: gerincszelemen és szarufák

Korszerű fakötések

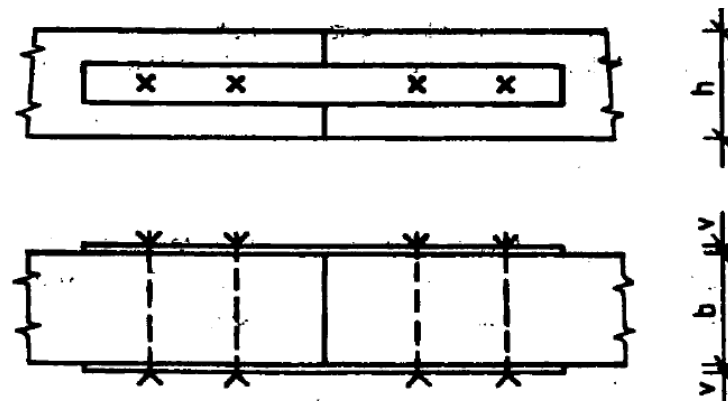
Kötőelemes kapcsolatok

Hevederek

Faheveder

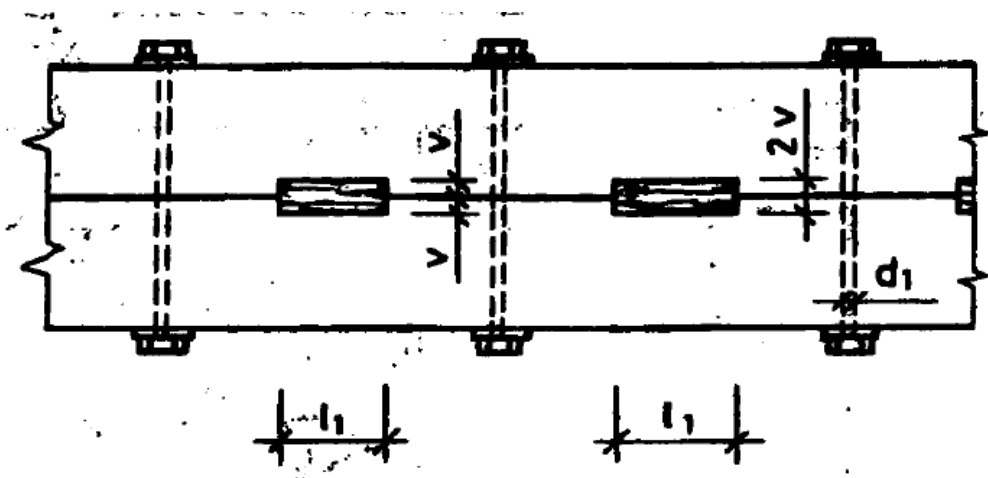

Acélheveder és acél
csomóponti lemez

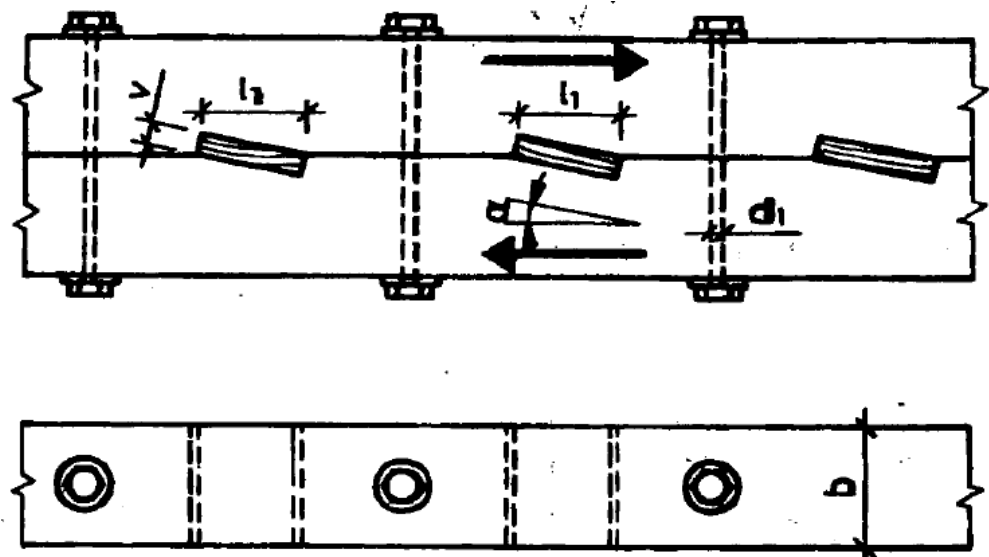

Fabetétes kapcsolatok

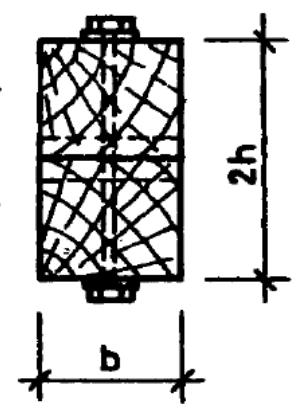

Egyeneshasáb

$l_1 \geq 5v$
 $v \geq 20 \text{ mm}$

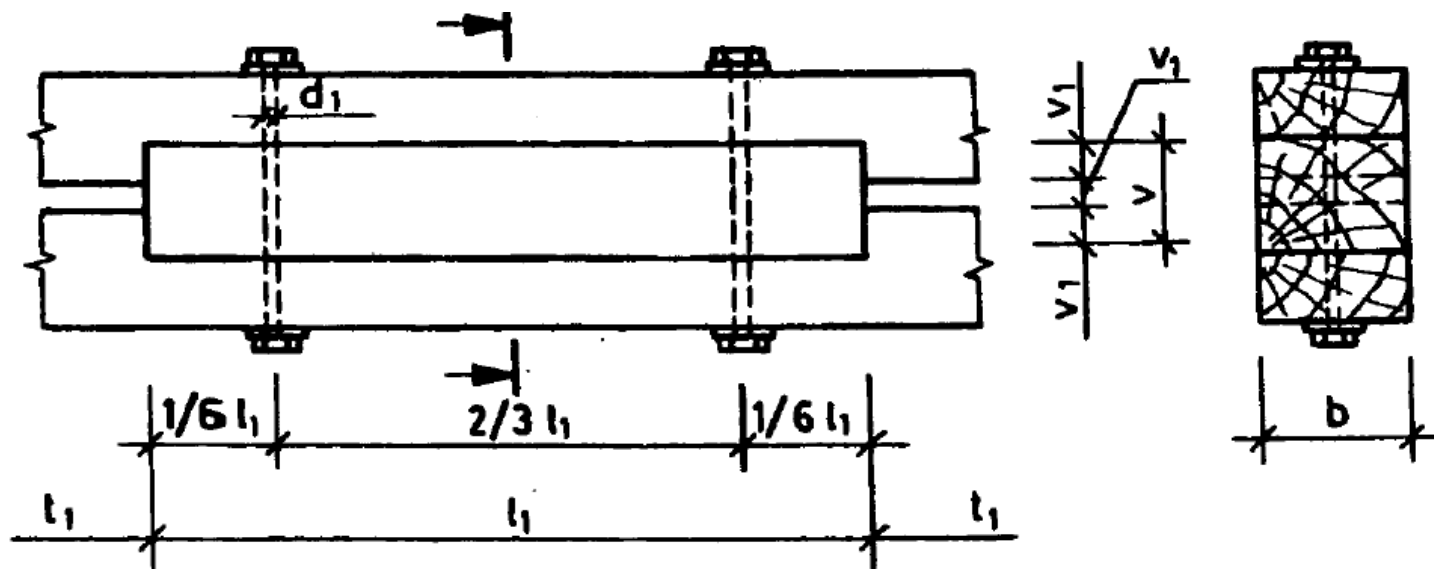

Ferdehasáb

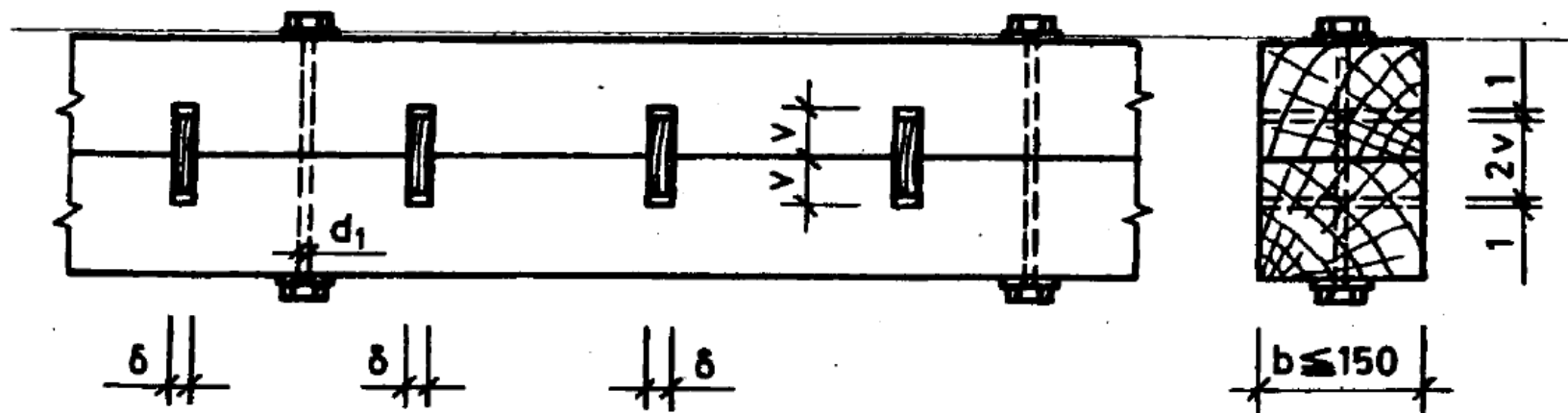

$l_1 \geq 5v$
 $v \geq 30 \text{ mm}$
 $\alpha = \max 10^\circ$

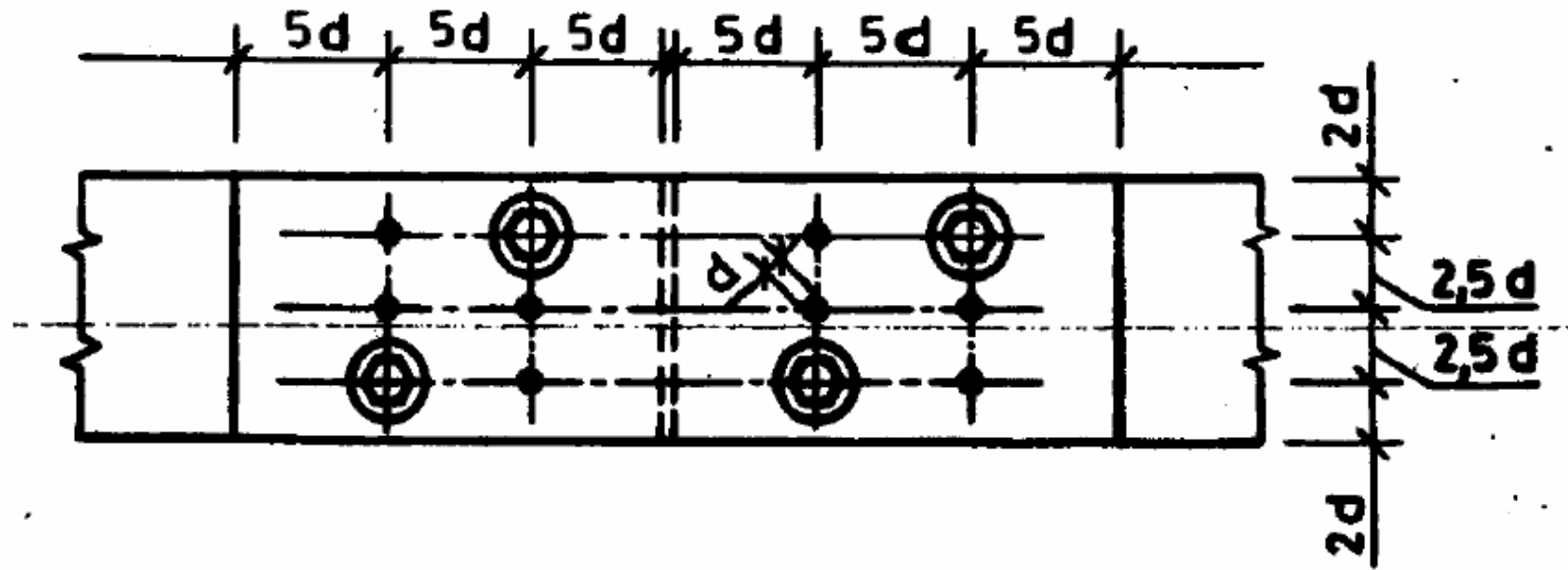
Tuskóbetét

Lap betét

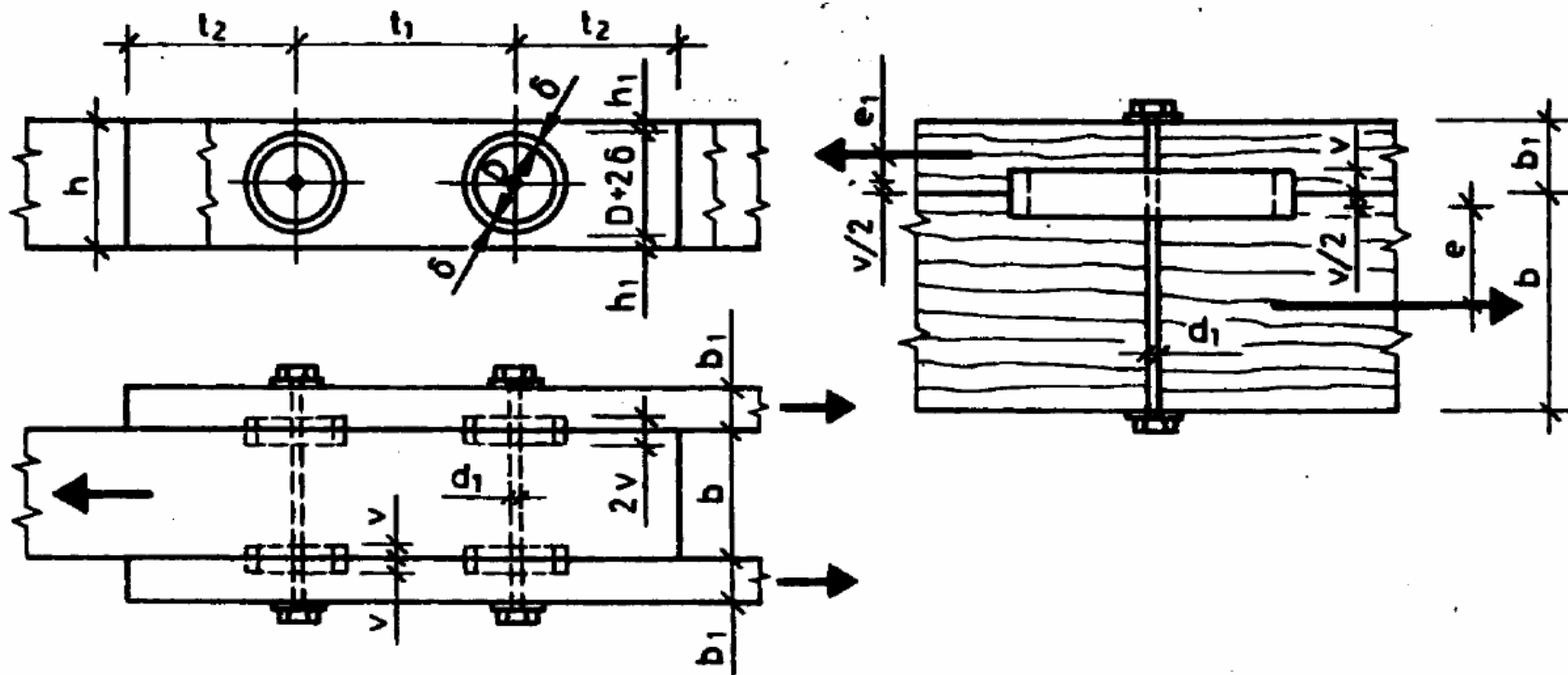
Rúd alakú fabetét (fahenger)

Fém gyűrűs kapcsolatok

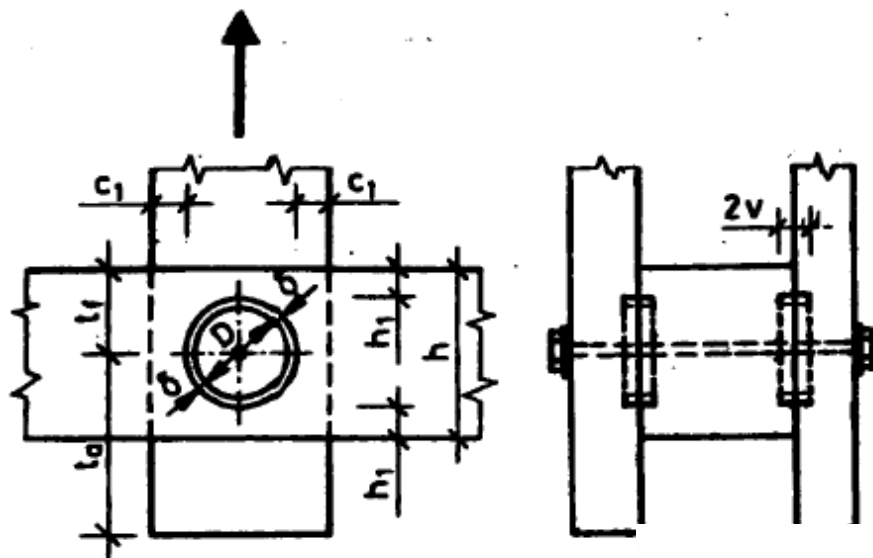
Zárt gyűrűs kapcsolat

Párhuzamos kapcsolat esetén

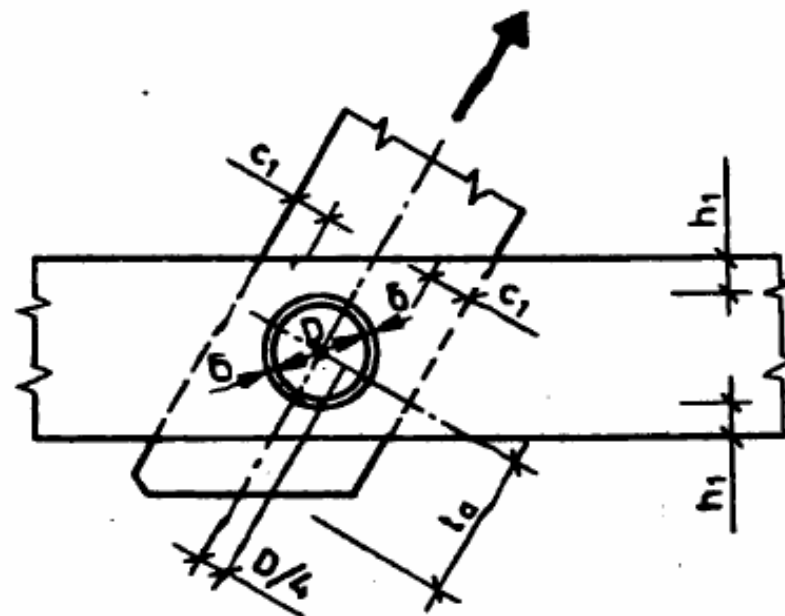

Derékszögű kapcsolat esetén

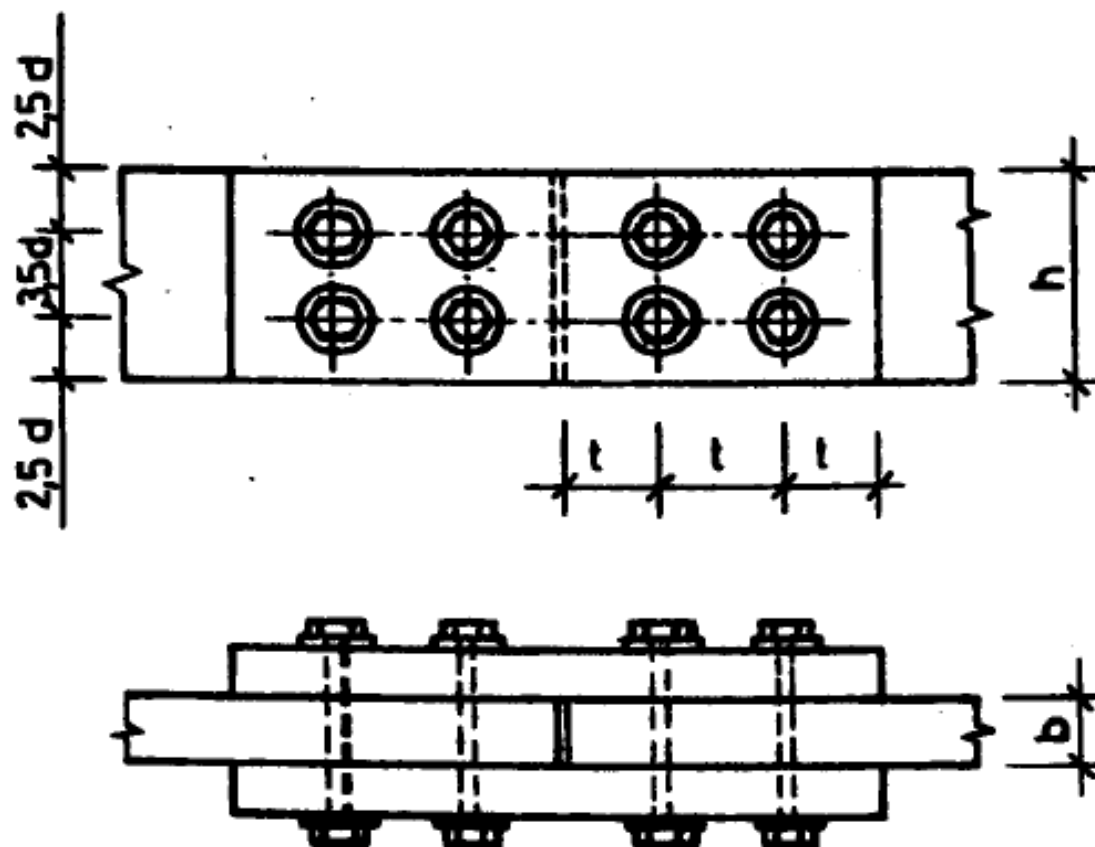

Ferde irányú kapcsolat esetén

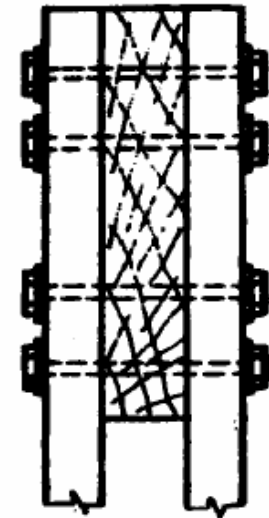
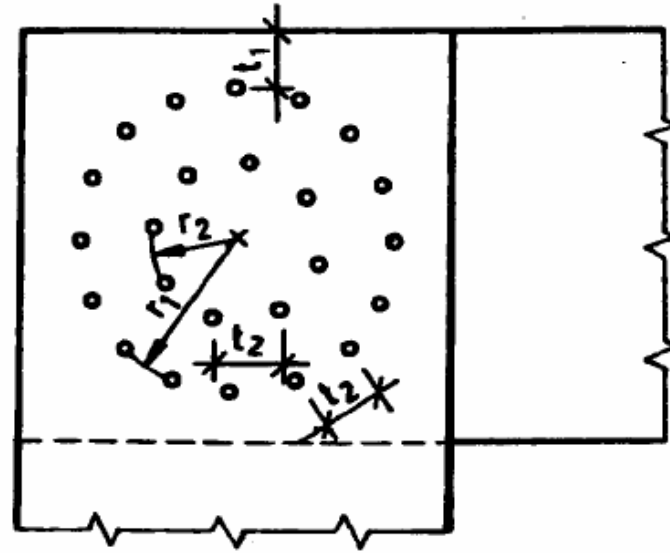

Csavaros kapcsolat

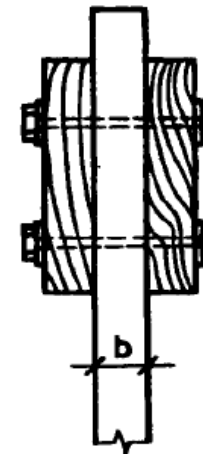
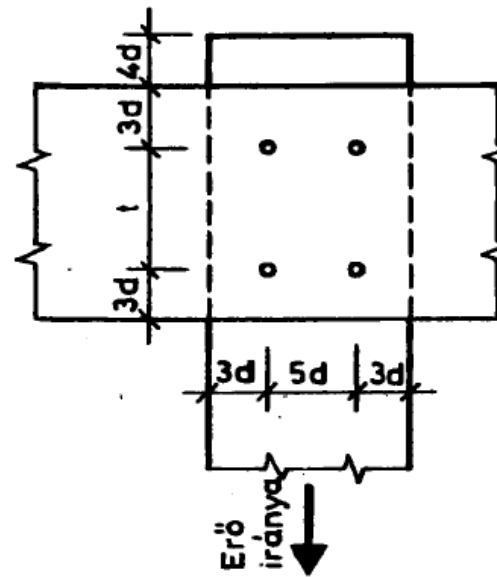
Átmenő-csavaros kapcsolat

összetett igénybevételű
sarokkapcsolat

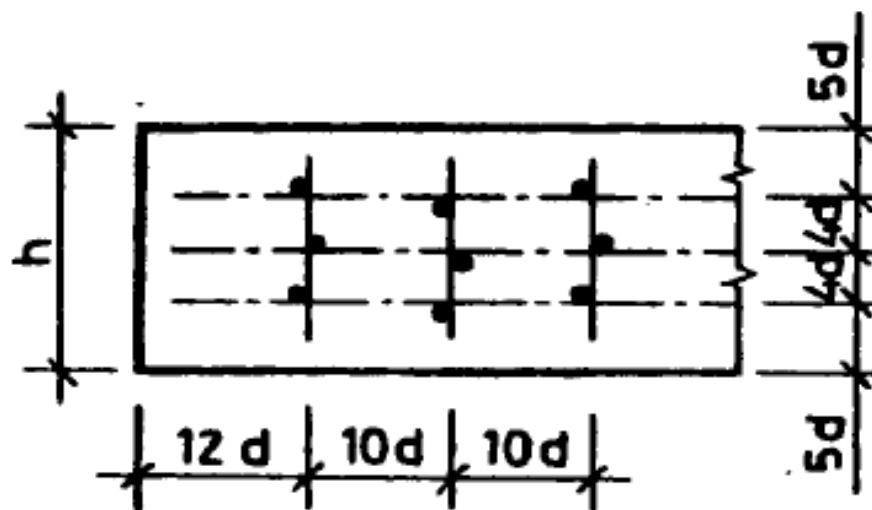

derékszögű kapcsolat
esetén

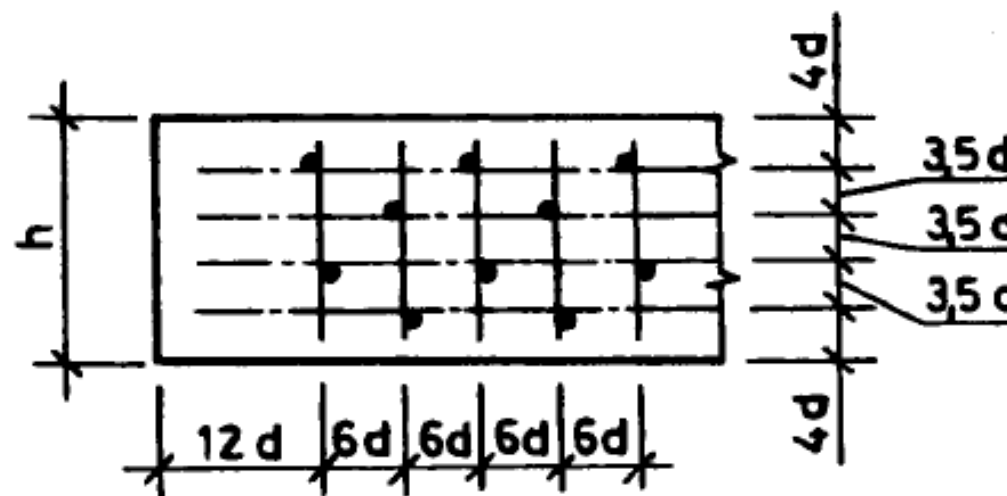

Szegezett kapcsolat

hálós kiosztású
szegezés

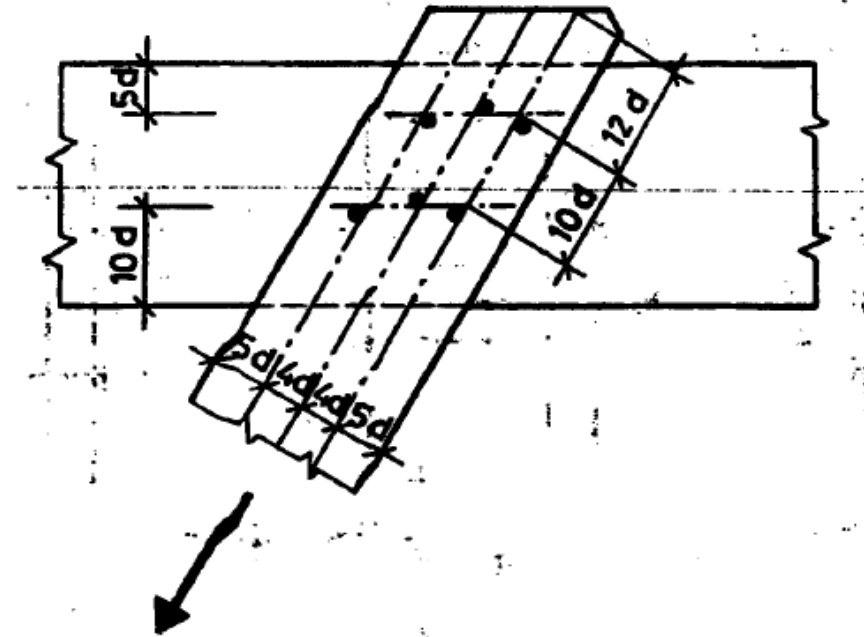

eltolt kiosztású
szegezés

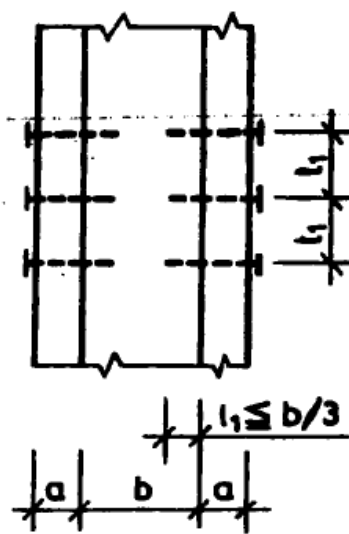

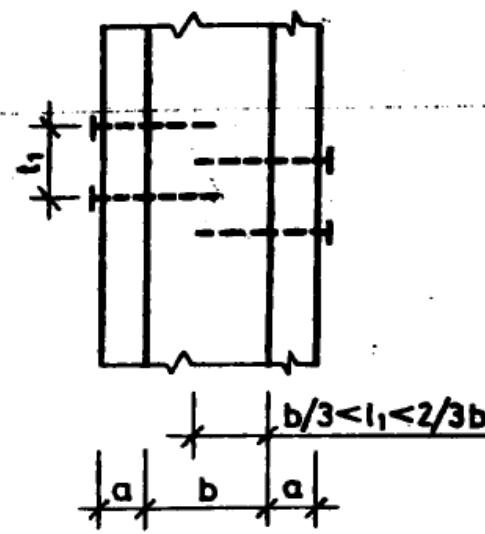
Ferde irányú kapcsolat esetén
(rostokra ferde irányban ható erő esetén)

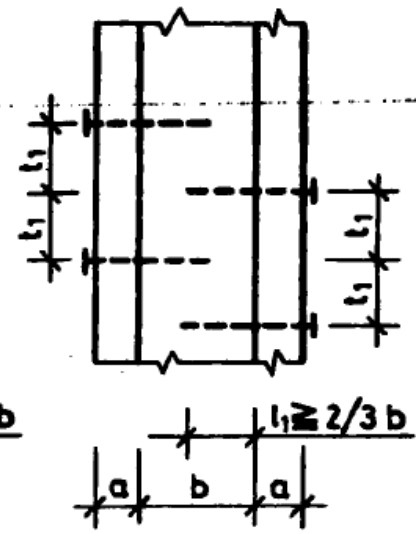
Kétoldali
szegezésnél a
beverési mélység

$$Ha: b \geq 4,5 a$$

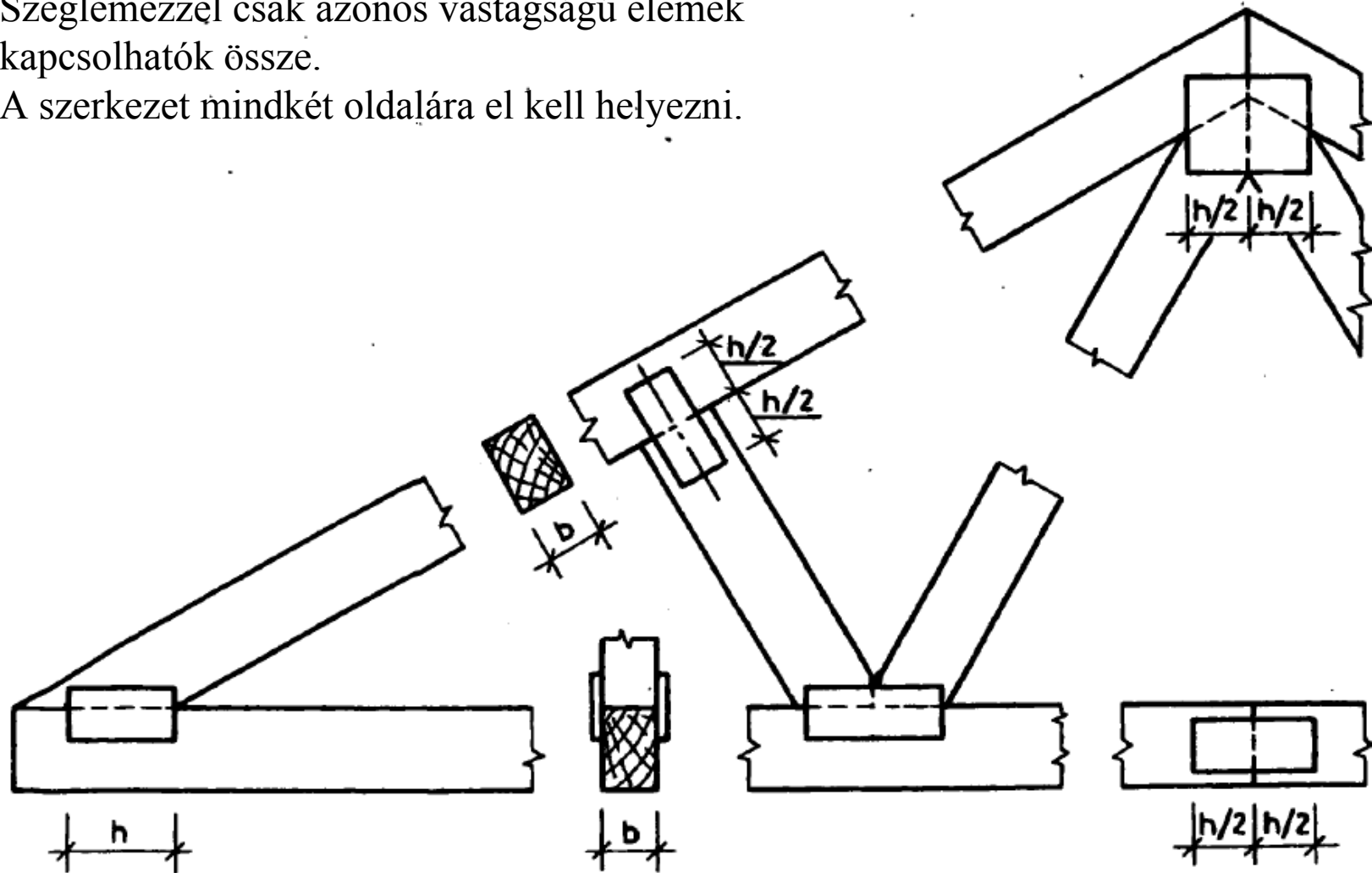
$$Ha: 4,5 a > b \geq 2,3 a$$

$$Ha: b \leq 2,3 a$$

Szeglemezes kapcsolat

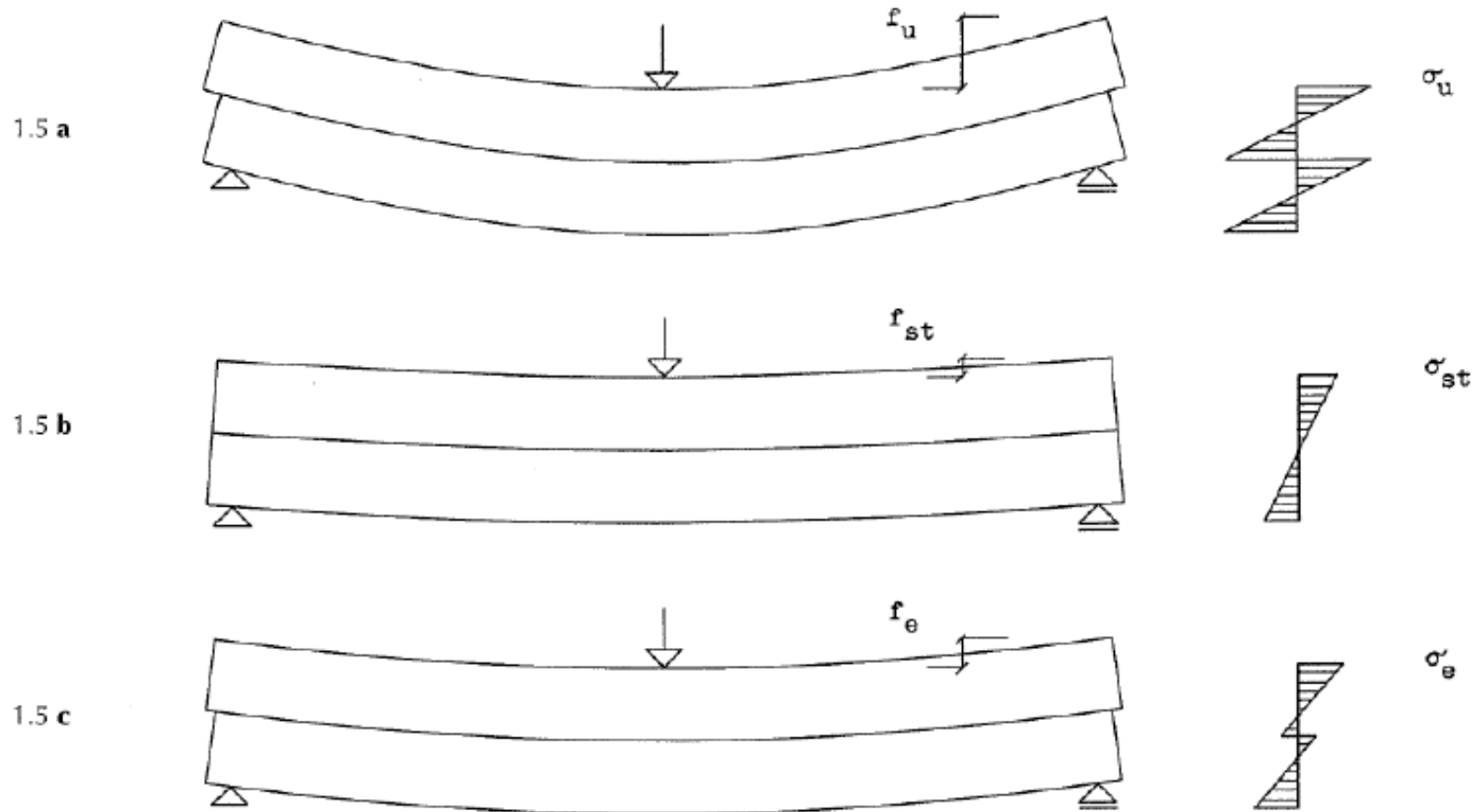
Szeglemezzel csak azonos vastagságú elemek kapcsolhatók össze.
A szerkezet mindkét oldalára el kell helyezni.

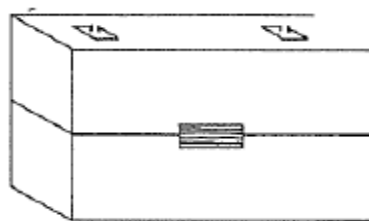

Kapcsolt gerendahidak

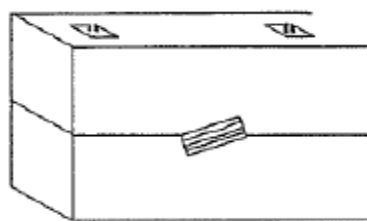
alapelv

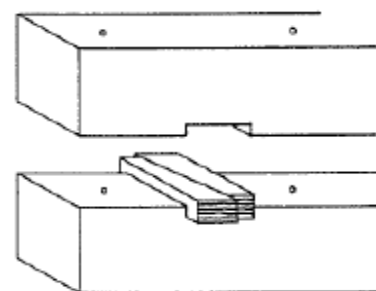
a) kapcsolódás nélkül   b) merev kapcsolattal   c) rugalmas kapcsolattal

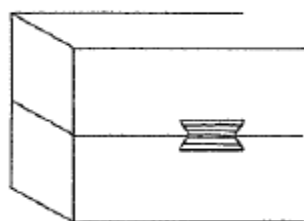
1.6 a

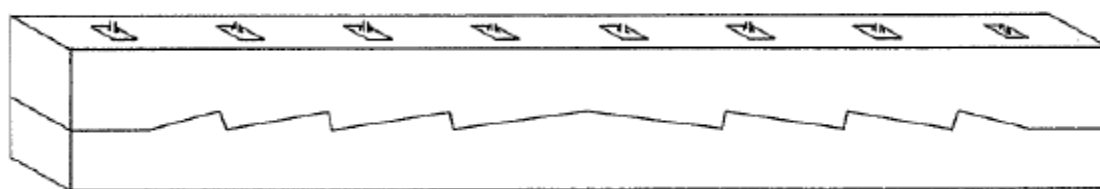
1.6 b

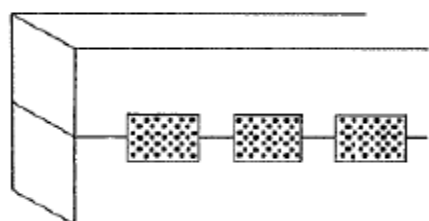
1.6 c

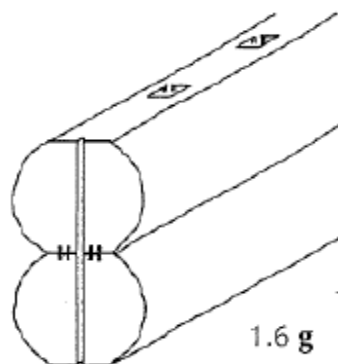
1.6 d

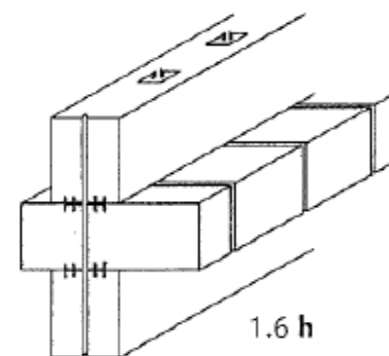
1.6 e

1.6 f

1.6 g

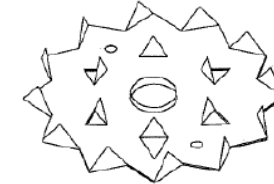
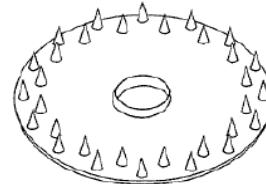
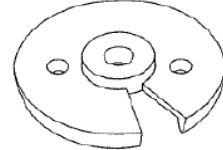
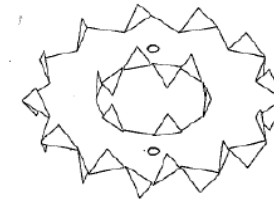
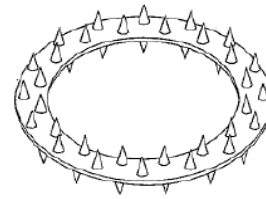
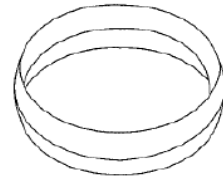

1.6 h

Kapcsolat kialakításának különböző módjai

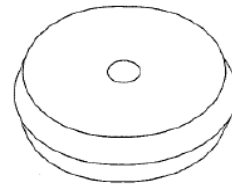
Dübelek

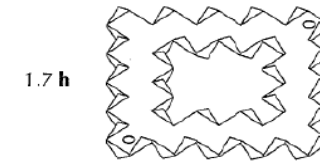
1.7 a und b

1.7 d und e

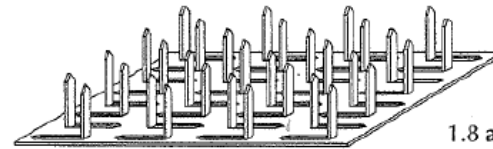
1.7 f und g

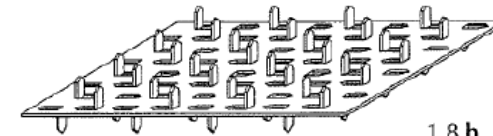
1.7 c

1.7 h

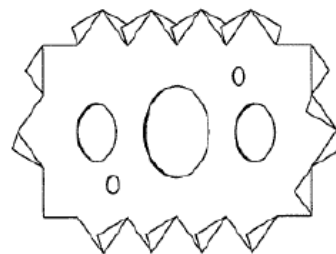

1.8 a

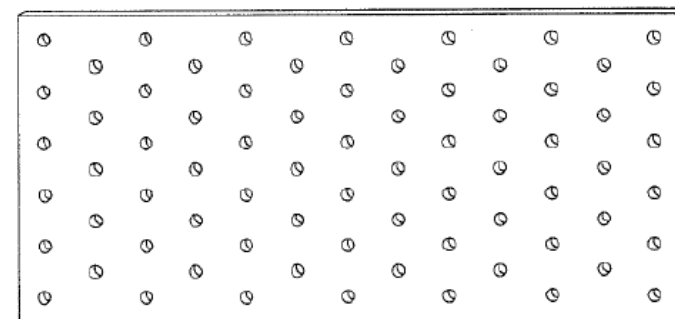

1.8 b

Szeglemezek

1.8 c

1.8 d

Felhasznált Irodalom:

1. Dr. Széll László: Magasépítéstan I. és II. Tankönyvkiadó, Budapest
2. Dr. Gábor László: Épületszerkezettan III. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1976.
3. BMEEOHS-AT19 jelű oktatási segédlet, BME.
4. BMEEOHSASB5 jelű oktatási segédlet, BME.
5. Faszervezetek előadás (Dr. Józsa Zsuzsa)
6. Faszervezetek tervezése az Eurocode 5 előírásai alapján
– oktatási segédlet, Budapest, 2001. (Dr. Bódi István)
7. Torokgerendás fa fedélszék számítása az Eurocode szerint
- oktatási segédlet, Budapest, 2007. (Koris Kálmán, Erdődi László)